

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Навчально-науковий інститут культури і мистецтв
Кафедра образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології

Яковлева Дар'я Михайлівна

**ГАСТРОНОМІЧНИЙ ФЕСТИВАЛЬ У СУЧАСНОМУ КУЛЬТУРНОМУ
ПРОСТОРІ (НА ПРИКЛАДІ ФЕСТИВАЛЮ «СЛОБОЖАНСЬКИЙ
ГАСТРОФЕСТ – ТРАДИЦІЇ ТА КУЛЬТУРА»)**

Спеціальність: 034 Культурологія
Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеню магістра

Науковий керівник

_____ О. В. Коваленко,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри
образотворчого мистецтва,
музикознавства та культурології
« ____ » _____ 2020 року

Виконавець

_____ Д. М. Яковлева
« ____ » _____ 2020 року

Суми 2020 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФЕСТИВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	7
1.1. Історичні аспекти розвитку фестивальної діяльності.....	7
1.2. Розвиток фестивальної діяльності, зокрема гастрономічних фестивалів, у сучасній Україні.....	13
1.3. Поняття та характеристика фестивальної діяльності.....	24
Висновки до розділу 1.....	32
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ЗМІН КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ГАСТРОНОМІЧНИХ ФЕСТИВАЛЕЙ.....	34
2.1. Загальна характеристика культурного простору.....	34
2.2. Значення фестивальної діяльності для розвитку культури.....	41
Висновки до розділу 2.....	50
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА НАПРЯМКІВ ПОКРАЩЕННЯ ГАСТРОНОМІЧНОГО ФЕСТИВАЛЮ «СЛОБОЖАНСЬКИЙ ГАСТРОФЕСТ – ТРАДИЦІЇ ТА КУЛЬТУРА»	52
Висновки до розділу 3.....	71
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77
ДОДАТКИ.....	88

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Культура кожного народу відрізняється присутністю загальних та особливо-специфічних рис, тобто національного, що визначається системою цінностей, смислів та ментальності. Усе це становить національну самобутність та культуру, що визначає її єдність та вирізняє серед інших культур. Одним із найвпізнаваніших специфічних явищ національної культури є національна кухня, яка має характерні особливості у приготуванні та споживанні страв, та є віддзеркаленням підходів до пізнання світу, що знаходяться в межах соціальної культури певної країни.

Культурні традиції які переймає національна кухня, базуються на етнічних, міфологічних та частково релігійних цінностях, з іншого ж боку вона збагачується змінами які відбуваються у соціальному просторі країни. У цьому відбивається формування національної кухні як передавача традиційних цінностей та показника суспільних змін.

Традиції приготування та споживання страв національної кухні кожного регіону втілилися у проведенні гастрономічного фестивалю. На даний час фестивалі є справжньою культурною подією кожного краю. У сучасному культурному просторі України спостерігається постійний зріст кількості фестивалів. Такі заходи є прекрасними освітніми та культурними проектами, що передбачають можливість реконструкції давно забутих традицій. Що у свою чергу призводить до кращої освіченості нації та духовного збагачення завдяки національно-культурним традиціям. Все вище зазначене сприяло вибору **теми дослідження: «Гастрономічний фестиваль у сучасному культурному просторі (на прикладі фестивалю «Слобожанський гастрофест — традиції та культура»).**

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суттєвий внесок у дослідження фестивального руху зробили деякі сучасні вчені. Пострадянські праці, де розглядається проблема фестивальної індустрії, належать А. Меньшикову, Г. Хромі, І. Сікорській, К. Давидовському. Питання, пов'язані з

формуванням та розвитком фестивальної культури в Україні висвітлені в працях таких науковців: О. Дьячкова, О. Зінкевич, О. Гінда, А. Мізітова, І. Сікорська, Ю. Чекан, О. Чапалов, К. Жигульський, С. Зуєв, Д. Зубенко, К. Резнікова, А. Пискач, М. Швед та ін. Проблемне поле «їжа та культура» розроблялося переважно такими етнографами та філологами як: І. Дмитрук, К. П'янова, Л. Артюх, В. Наулко, С. Яценко, Ю. Лепіц, А. Волкова.

Досягнення науковців розв'язали багато проблем, але постійні зміни у культурному просторі призводить до змін фестивальної діяльності та вимагають подальших системних досліджень.

Метою написання даної роботи є дослідження гастрономічних фестивалів у сучасному культурному просторі (на прикладі фестивалю «Слобожанський гастро-фест — традиції та культура»).

Для реалізації поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

1. Розглянути історичні аспекти виникнення та розвитку фестивальної діяльності;
2. Висвітлити розвиток фестивальної діяльності, зокрема гастрономічних фестивалів, у сучасній Україні;
3. Визначити поняття та характеристику фестивальної діяльності;
4. Розглянути загальну характеристику культурного простору;
5. Проаналізувати значення фестивальної діяльності для розвитку культури;
6. Розробити напрямки покращення гастрономічного фестивалю «Слобожанський гастрофест — традиції та культура».

Об'єктом дослідження виступає сучасний культурний простір України.

Предметом дослідження є вплив проведення гастрономічних фестивалів на сучасний культурний простір.

Методи дослідження. Найбільш значущими для дослідження стали такі підходи: системний, комплексний, феноменологічний, культурно-історичний, культурно-мистецький, а також загальнонаукові методи (аналізу і синтезу, формалізації, абстрагування та ін.), використані для чіткого визначення

ключових понять роботи, формування уявлення про гастрономічний фестиваль як частину сучасного культурного простору.

Елементи наукової новизни одержаних результатів. Уперше обґрунтовано, що гастрономічний фестиваль є відображенням суспільних змін у соціокультурному просторі, виявляє здатність до їх рефлексії, а також має великий потенціал для національної самоідентифікації та збереження культури і традицій.

Удосконалено поняттєво-категоріальний апарат дослідження у контексті формування ієрархії ключових понять, пов'язаних з фестивалем та фестивальною діяльністю.

Набули подальшого розвитку рекомендації з підвищення ефективності проведення гастрономічних фестивалів, реалізація яких повинна орієнтуватися на сучасні культурні заходи у формі квестів, тематичних екскурсій та іншого.

Теоретичне та практичне значення дослідження полягає в подальшій розробці питань, пов'язаних з дослідженням системи проведення гастрономічних фестивалів у світовій практиці та визначення їх ролі у формуванні вітчизняного досвіду. Отримані результати й висновки можуть уточнити й удосконалити розвиток системи проведення гастрономічних фестивалів у сучасному культурологічному просторі Сумського регіону, а також в можливості практичного використання розробленого в даній роботі покращення діяльності гастрономічного фестивалю «Слобожанський гастрофест — традиції та культура».

Апробація результатів та публікації. Прийняли участь у двох міжнародних конференціях та у їх рамках опублікували 2 наукові статті.

Наукові конференції:

1. Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку України та світу», 23 липня 2020 р., м. Харків, Україна;

2. IV Міжнародна науково-практична конференція «THE WORLD SCIENCE AND INNOVATION», 11-13 листопада 2020 р., м. Лондон, Великобританія.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (123 найменування), додатків на 19 сторінках, таблиць, рисунків. Загальний обсяг магістерської роботи становить 107 сторінок, з яких – 76 основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФЕСТИВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Історичні аспекти розвитку фестивальної діяльності

Свято є характерним аспектом людської діяльності та починає своє існування ще з часу виникнення людської культури. Дане явище прослідковується на кожній стадії географічних, економічних та культурних умов розвитку людської цивілізації. Проведення обрядів присвячених містичним силам природи, тотемізм, анімізм та магія тісно пов'язані з виникненням свята. Видозмінювання святкової культури відбувалося відповідно до завдань та функції, які на неї покладено. Ми спробуємо прослідкувати фестиваль, як одну з форм свята, бо він являє собою найбільш популярний спосіб проведення масових урочистих заходів у сучасних соціокультурних умовах.

Святкові традиції сягають часів глибокої давнини. Урочисті релігійні заходи можна зустріти в шумерській, вавилонській культурах та в культурі Стародавнього Єгипту.

Згодом традицію проведення свят-фестивалів можна зустріти у часи античності. Це підтверджує ґрунтовний аналіз форм організації та реалізації театральних вистав й спортивних змагань. В добу античності театр не мав певного місця та часу проведення постановок. У Стародавній Греції один раз на рік в честь діонісійських свят відбувалися театральні вистави. У стародавньому Римі дійство припадало на період сатурналій. Основою театральних вистав була антична трагедія, що мала обмеження в часі та просторі й підкорялася єдиній релігійно-художній ідеї. Святкування діонісій отримало щорічний характер з 543 р. до н. е. відколи культ Діонісія увійшов у державну релігію. Щорічне проведення є однією з основних рис сучасного фестивалю. Дні святкувань мали статус святкових, тому оголошувалися вихідними. Всі мешканці міста повинні були зібратися на свято. За описом О. І. Чечетина свята мали таку форму: «У перший день Великих Діонісій святкова хода заповнювала все місто. Починалося воно від храму Діоніса. Далі процесія прямувала в парк

Академа, де біля статуї Діоніса виступали хори хлопчиків під керівництвом своїх учителів. Змагання дитячих хорів, що виконували піснеспіви, присвячені Діонісу, тривали цілий день. Уночі при світлі смолоскипів під акомпанемент тимпанів і флейт у місті починалися пісні й танці. По вулицях до ранку ходили веселі натовпи ряджених, влаштовуючи всілякі забави й розваги. А вранці починався новий етап святкування — дводенне змагання чоловічих хорів. На четвертий день Великих Діонісій у величезному циркоподібному театрі Діоніса відкривалися триденні драматичні змагання. За традицією вони починалися під звуки труб урочистим прологом, який завжди мав політичний і суспільний характер: у ньому брали участь герої війни й громадяни, які відзначилися подвигами на благо Батьківщини. Після прологу звуки труб сповіщали про початок спектаклю. У виставах різномірні жанри поставали зведеними воєдино, підлеглими єдиній дієвій лінії. Ці спектаклі театру Діоніса були кульмінацією народних свят, ними закінчувалися Великі Діонісії, що ввійшли в історію культури як перші масові театралізовані свята». Можна зазначити, що дане видовище мало суспільно-масовий характер.

З 508 р. до н. е. проведення всіх театральних постановок мало форму змагання. Переможця, обраного комісією, нагороджували вінком з плюща і його ім'я увічнювали на мармуровій плиті. Найголовнішими та найвідомішими до нашого часу спортивними змаганнями Стародавньої Греції є Олімпійські ігри. Ще одним видом фестивалю у формі змагання були Піфійські ігри, що проводили з 509 р. до н.е. раз у чотири роки. Змагання розпочиналося виступом співаків під акомпанемент кіфари, що прославляли бога Аполлона та співали гімн на його честь. Через деякий час до ігор були включені змагання спортсменів. Це вказує на ще одну ознаку — змагальність, що притаманна фестивалю.

Пишні свята та популярність цирку в Стародавньому Римі також можна назвати корінням сучасних фестивалів. На арені амфітеатру виступали трупи із сотень гімнастів, еквілібристів, акробатів, дресирувальників, фокусників та проходили бої з гладіаторами й засудженими.

Фундаментом сучасного фестивалю можна назвати ігрову природу Середньовіччя та Відродження. Фестивалями тих часів стали змагання середньовічних трубадурів, мінезінгерів, труверів, мандрівних співаків і музикантів, що відбувалися після закінчення лицарських поєдинків, а також карнавали, паради блазнів, виступи жонглерів, ходи ряджених, «ярмарки масок», «дурні корпорації».

До найбільших театралізованих форм епохи Середньовіччя відносились містерії та карнавали. Містерії – театралізовані дії на євангельські сюжети розігрувалися лише в періоди релігійних свят та підпорядковувалися суворим релігійним канонам. Драматургія містерій будувалася на контрастному поєднанні канонічних релігійних сюжетів, які надавалися церквою й офіційною владою, і життєвого матеріалі, часто злободенного характеру. Комедійне богохульство дьяблерій – «диявольських сцен», сатиричні побутові мініатюри буфонів у вставних епізодах, яскраву життєвість майданного фарсового дійства привносили в постановки містерій самі виконавці, сотні любителів-городян, чий непідробний грубуватий сміх, наївна захопленість і щирий ентузіазм створювали живу майданну веселість [46, с. 102]. Карнавали, згідно з визначенням М. Бахтіна, були формою народної сміхової культури, де домінували театралізація, зміна масок, костюмів [7, с. 39–43]. Карнавали являли собою свого роду антитезу містеріям, в межах яких один раз на рік можна «скинути із себе благочестя і зануритися у свято плоті й низьких пристрастей, висміюючи всі авторитети, зокрема церковні». І містерія, і карнавал, які є антиподами за своєю суттю, різко відрізнялися від повсякденності та не були настільки регламентовані, на відміну від інших форм середньовічного мистецтва, таких як книжкова мініатюра, іконопис або лицарські романи [69, с. 3].

Часто за часом містерії та карнавали мали тривалість у декілька днів. Міський майдан, як центральне місце, був ідеальним для проведення дійств. При організації містерій приділялося багато уваги обладнанню місця виразними засобами, цікавими та масштабними, також застосовувалися технічні трюки для

досягнення більшого сценічного ефекту. При виступах на майдані потрібно було використовувати особливий специфічний стиль: перебільшені жести, гіперболізацію в розкритті сенсу вистави, без якої неможливо донести деталі не втративши їх на міських майданах і вулицях, де актори, оточені з усіх боків людьми, що святкують.

Можна сказати, що свята-карнавали мали велике значення для життя середньовічної людини. Дослідники тієї епохи зазначають, що до трьох місяців на рік найбільші середньовічні міста жили карнавальним життям. Окрім карнавалів, які були багатоденними й мали складні майданні дії та ходи, були також виняткові «свято віслюка», «свята дурнів» та інші. Вони супроводжувалися ярмарками та різними розвагами. В дні постановок містерій також панувала карнавальна атмосфера.

Звертаючи увагу на творчу складову фестивалю неодмінно треба приділити увагу народним святам та гулянням. Адже вони мали у своїй суті художньо-творчу складову характерну для фестивалю. Свята такого типу мали у супроводі спів, танці, гру на народних інструментах та іншу художню діяльність. Святкові ярмаркові дні супроводжувалися масовими гуляннями, що становили собою велике ігрове дійство, як один з різновидів театралізованого свята зосереджених на різних балаганних, циркових та театральних виставах.

За допомогою організації та специфіки побудови забезпечувалася масовість та масштабність гулянь, яка посилювалася через діяльність крикунів, різноманітні витівки та ігри.

Міський майдан, який був центром суспільного і торгового життя міста, з XVIII ст. набуває статусу місця проведення масових свят. Майданний фольклор, що формувався в цей час, вбирав у себе традиційні народні видовища: виступи лялькарів, баляндасників, музик та дресированих ведмедів, забезпечував участь бродячих іноземних акторів, жонглерів, акробатів та мімів. Неодмінними учасниками народних свят і гулянь були скоморохи. Надалі ігри та гуми скоморохів перетворювалися в самостійні вистави й розігрувалися на масових дійствах. Під час свят шикувалися балагани, виступали діди-балагури,

петрушечники, ватажки вчених ведмедів, раєшники. Скоморохи – майданні лицедії, танцюристи й пісенники, гудочники й волинщики, петрушечники й ведмедчики [46, с. 110].

Міський святковий майдан «виявився тим резервуаром, куди зливалися різні за походженням, за часом виникнення види народного мистецтва, створюючи особливий світ зі своєю особливою атмосферою, естетикою, стилістикою» [58, с. 11].

Риси характерні для фестивалю, що простежуються у народних майданних гуляннях – це демонстрація досягнень народного мистецтва у творчості, присутність учасників з різних країн та масовість. Ще однією характерною фестивальною рисою у народних гуляннях було надзвичайне різноманіття видовищних форм: «На порівняно невеликому просторі розміщувалися безліч дивовижних і привабливих речей: високі крижані гори, прикрашені ялинками й різьбленими поручнями на верхній площадці; гойдалки з розписаними стовпами та човнами; карусель із сидіннями у формі дивовижних ковзанів, верблюдів, слонів і катанням під незвичну музику володимирських рожечників; величезні балагани, де виступали заїжджі італійці та французи з яскравими феєріями й арлекінадами, де російські самоуки-режисери ставили батальні вистави з рушничними пострілами, порохом, взяттям фортець і барвистими апофеозами; маленькі балаганчики, власники яких весело і дотепно дурили за п'ятак відвідувачів, які сприймали це як належне і були готові знов і знов піддаватися на смішні обмани. Перебиваючи один одного, заманювали до своїх балаганів та цирків балконні зазивали — розмальовані клоуни та «діди» з накладними бородами з конопель, у величезних рукавицях, латаних каптанах з нашитими пучками кольорових ганчірок. Вожак з ученим ведмедем відбивав глядачів від Петрушки, хвацько роздавав удари палицею направо і наліво. І всюди снували незліченні торговці солодощами, горіхами, іграшками, галантерейними товарами, лубочними картинками й книжками» [98, с. 53–54].

Часи Просвітництва характеризуються появою стаціонарних та пересувних театрів, що слугують переходом до професійної творчої діяльності. Можна припустити, що через дані факти у середньовічній культурі настало поступове загасання синкретичних театральних форм. Разом з ними зникла і традиція фестивалю як форми організації художнього життя [69, с. 3]. За словами Н. Хренова на зламі XIX і XX ст. відбулося відродження фестивалю як явища культурного життя. [105, с. 97].

Фестивалі на території Європи стають поширені з кінця XVIII ст. (Швейцарія). Характерним для них є урочистість ходів, кортежів, які згодом стали театралізованими масовими видовищами, що пов'язані з певними подіями. Інтерес романтиків до середньовічної культури, на початку XIX століття, побічно вплинув на ідею проведення музичних і театральних фестивалів, як культурного свята. Це було пов'язано зі «своєрідною «романтичною реакцією» проти механістичного природознавства, в картині світу якого за рухами атомів і планет не знайшлося місця людині з його духовним світом» [77]. Найстарішими серед нині відомих театральних фестивалів є Байройтські фестивалі, що влаштовуються щорічно в м. Байройт, Баварія з 1882-го й присвячені операм Р. Вагнера та фестивалі шекспірівських спектаклів, в м. Стратфорд-Ейвоні, що вважають батьківщиною драматурга, які проводять регулярно з 1886 року.

У XX ст. посиленню фестивального руху сприяла поява нової міської культури та розвиток засобів масової інформації – газет, журналів, кіно, а в післявоєнний період – телебачення. З формуванням нового інформаційно-комунікативного простору та артистичною інтернаціоналізацією необхідною формою організації мистецьких подій стали фестивалі. Розвивається гастрольна система, урізноманітнюється художньо-мистецький рух та стають доступнішими для ознайомлення здобутки іноземних митців. Святково-ритуальна атмосфера, що була характерною для попередніх епох сприяє відродженню фестивалю. Більша частина відомих і популярних нині фестивалів виникла приблизно у 1950-і роки.

Особливостями сукупності відмінних рис фестивалю являється успадкування специфічних функцій, які є притаманними для свята як первинної форми культури. Це є підтвердженням безпосереднього зв'язку фестивалю з різними масовими святами попередніх епох, що дає можливість вести мову про свято як про одну з ключових, неперервно оновлюваних форм людської культури.

1.2. Розвиток фестивальної діяльності, зокрема гастрономічних фестивалів, у сучасній Україні

Фестивальний рух в Україні протягом останніх років почав активно розвиватися. У кожному регіоні нашої країни можна знайти подібний захід (Дод. А). Це підтверджують статистичні дані Міністерства культури та інформаційної політики України [52].

Протягом 2019 р. в Україні пройшло понад 400 культурно-мистецьких заходів, міжнародними з них були 128, всеукраїнськими – 115 фестивалів.

Окремо можна виділити географію фестивалів, що в основному пов'язана зі збереженням етнокультурної мозаїчності етносів України та за територією розміщення базується в межах окремих етнографічних регіонів, адміністративно-політичних одиниць [97]. На рисунку 1.1 зображено кількість фестивалів в кожній області, що проходять щорічно [31].

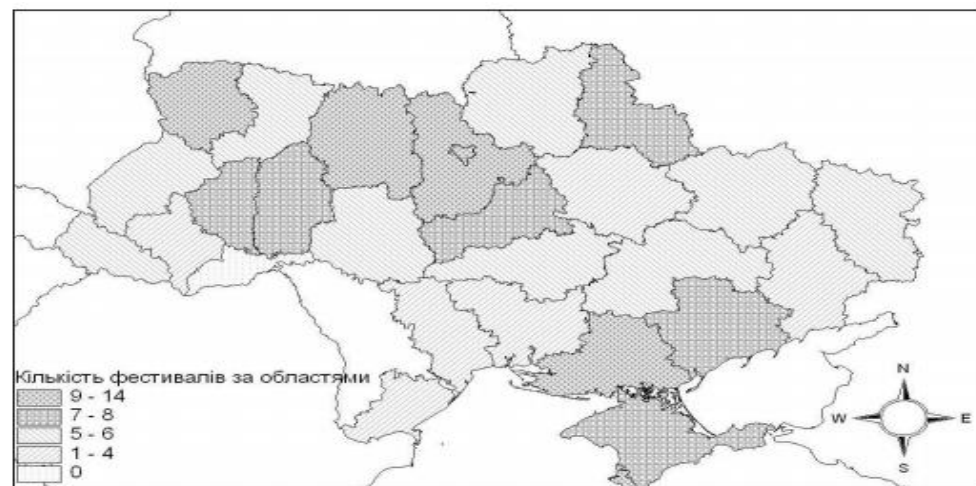

Рис. 1.1 Кількість щорічних фестивалів в Україні

Щодо жанрової структури можна сказати, що проведені міжнародні фестивалі надають перевагу таким жанрам, як «академічне» виконавство: музичне, народне музичне та сценічне виконавське мистецтво. Багатожанрові фестивалі та фестивалі народного музичного мистецтва тримають першість серед всеукраїнських фестивалів.

За даними можна відмітити, що аматорське мистецтво представляє більшість міжнародних та всеукраїнських фестивалів. При аналізі показників можна сказати, що в Одеській (25), Чернігівській областях (19), а також у місті Києві (12) було проведено найбільшу кількість міжнародних фестивалів. Закарпатська, Кіровоградська та Луганська області не були представлені серед областей де проводилися фестивалі. Серед лідерів у проведенні всеукраїнських фестивалів була Дніпропетровська (30) та Чернігівська (16) області [52].

Крім міжнародних та всеукраїнських кожна область проводить значну кількість регіональних фестивалів. Що є значущими саме для даної території, чи присвячені певній події. Підґрунтям для цього є збережені етнічні та релігійні традиції регіонів країни.

Нові фестивалі на території України з'являються із року в рік, збільшенню їхньої кількості сприяло здобуття незалежності: «КиївМузикФест», який вперше пройшов у 1990 р. та презентував українську музику й композиторів. Започатковані в рамках фестивалю творчі зустрічі, круглі столи, майстер-класи, лекції та семінари стали обов'язковими атрибутами фестивального життя. Слідом за Києвом свої фестивалі почали проводити Львів (з 1995 р. фестиваль сучасної музики «Контрасти»); Одеса (фестиваль «Два дні і дві ночі нової музики»); Харків («Харківські асамблеї») [84]. З періоду 2000-х років і до цього часу засновано велику кількість нових фестивалів різноманітних мистецьких напрямків.

У зв'язку з великим різноманіттям подій, що проводять в Україні, та сприяють розвитку фестивальної діяльності доречною буде їх класифікація за тематикою заходу (Табл. 1.1) [90].

Таблиця 1.1

Класифікація фестивальних ресурсів України за тематикою

Вид ресурсу	Тематика	Приклади події
Громадські	Гастрономічні фестивалі	Міжнародний фестиваль дерунів
	Фестивалі-виставки квітів	Виставка квіткових експозицій на Співочому полі
Мистецькі	Музичні та театральні фестивалі	«Чорноморські ігри», «Мельпомена Таврії»
	Кінофестивалі	«Молодість», Одеський міжнародний кінофестиваль
	Фольклорні обряди, свята та фестивалі	Фольклорний фестиваль у Шешорах
Спортивні	Спортивні змагання	Чемпіонати світу та Європи з футболу та інших видів спорту
	Ралі, перегони, регати	Чемпіонат України з ралі, перегони на час United Time Attack Series, «Вітрильна регата»
	Спортивні фестивалі	«Великий м'яч»
Культурно-історичні	Театралізовані шоу	«Ліхтаріус. Історії оживають»
	Карнавали	«Маланка-фест»
	Національні фестивалі та свята	Вишиванковий фестиваль
Економічні та політичні	Покази мод	Ukrainian Fashion Week
	Ярмарки та виставки	«Сорочинський ярмарок»
	Політичні й економічні форуми	«Форум молодих політиків», Kyiv International Economic Forum
Релігійні	Релігійні свята, ходи й події	Великдень

З подій вказаних вище ми можемо виділити декілька з них, що є найбільш популярними:

1. Музичні фестивалі є подією, що сприяють популяризації певного музичного жанру та відкриттю нових талантів. Під час таких подій люди, що є прихильниками певної музики чи артистів можуть побачити в одному місці багато улюблених гуртів та сольних виконавців й знайти для себе щось нове. Україна є багатою на різні музичні фестивалі, одні з найпопулярніших: «Підкамінь», «Захід-fest», «Славське-Рок» тощо.
2. Для багатьох людей цікавими є фестивалі історичної реконструкції. Бо саме такі події дають можливість поринути у певну історичну епоху та розширити свої знання з історії своєї країни. В Україні до найвідоміших фестивалів-реконструкцій належать «Терра Героїка» та «Стародавній Меджибіж» на Хмельниччині, а також «Битва Націй» на території Хотинської фортеці.
3. Одними з найпопулярніших є етнофестивалі. Найчастіше до їх програми входить етнічна музика. Окрім того можна відвідати ярмарки, літературні читання, майстер-класи, різноманітні ігри тощо. «Країна Мрій» та «Шешори» є найбільш відомими українськими етнофестивалями.

Ініціативу з проведення та організації фестивалів можуть брати на себе різні структури: державні, благодійні, релігійні, пов'язані з бізнесом, а також громадські організації, громадянські рухи, політичні партії та приватні особи. Цілі проведення фестивалів можуть бути зовсім різні: освітні, економічні, соціальні, політичні тощо. Однак в підсумку дані заходи популяризують країну, регіон, місто, конкретне місце.

На сучасному етапі розвитку фестивальної діяльності можна зазначити вихід даних подій за межі музичних та мистецьких акцій місцевого характеру та перехід у власну сформовану нішу, що підвищує зацікавлення людей у їх відвідуванні.

Список (у довільному порядку) найвідвідуваніших подій на 2019 рік за даними українських туристичних порталів «Укртуризм», «IGotoWorld.com», та «Zruchno.Travel» [101, 102, 123] складають:

- Atlas Weekend;
- UPark Festival;
- ZaxidFest;
- Koktebel Jazz Festival;
- Юморина в Одесі;
- Міжнародний фестиваль «Музика Шопена просто неба»;
- Одеський міжнародний кінофестиваль;
- Національний Сорочинський ярмарок;
- Всеукраїнський фестиваль популярної і рок музики «Тарас Бульба»;
- Чорноморські ігри;
- Дні міст України;
- Фестиваль «Червона рута»;
- Міжнародний Гуцульський фестиваль;
- КиївМузикФест;
- «Музична Трибуна Київської Молоді»;
- Етнофестиваль «Шешори»;
- «ТераГероїка».

Серед великого різноманіття фестивалів, що проходять по всіх куточках України, одними з найкращих та найліпше відвідуваних вважаються гастрономічні фестивалі.

Гастрономічний фестиваль – це наймасовіша подія, яка входить в комплекс заходів кулінарної спрямованості, до яких відносяться: дегустація, продаж, викладення та огляд напоїв, кулінарних страв. Гастрономічний фестиваль забезпечує процес комунікації виробника зі споживачем за допомогою розважальної, дегустаційної та конкурсної програми. Насамперед, даний вид

фестивалю являється культурним заходом, що відрізняється активною участю гостей та створює унікальні враження для них.

Кожного року в кожному куточку світу проходять сотні фестивалів, що посвячені національному різноманіттю кухні кожного регіону. Кожне з таких свят їжі є по своєму особливим і може проходити одним днем, на вихідних, чи продовжуватися декілька тижнів. Енергія фестивального руху ніби пронизує сучасний культурний простір та стає найактуальнішою формою світової культурної взаємодії. Можна сказати, що спілкування засноване на фестивальних принципах проникає у різні сфери культурної взаємодії та таким чином обумовлює виникнення нових різновидів діалогу.

Вперше слово «гастрономія» в 1800 році у назві своєї жартівливої поеми «La Gastronomie» вжив французький письменник Жозеф де Бершу. Найбільшої ж популярності термін набув у праці Ж. А. Брійя-Саварена «Фізіологія смаку, або Трансцендентальна гастрономія» (1826) [116]. Гастрономія як цінність науки, моральності та мистецтва стала змістом трактату автора. Він зазначає: «Гастрономія є проявом нашої здатності судити, чому ми віддаємо перевагу приємним на смак речовинам, а не тим, які не мають цієї властивості... Гастрономія є науковим знанням всього того, що відноситься до харчування людини. Мета її – піклуватися про підтримку людини, надаючи їй найкраще харчування» [12]. Ґрунтуючись на даній думці можна сказати, що гастрономія становить теоретичну основу смакового задоволення та базу для наукової класифікації їжі. Отже, процес приготування та вживання їжі є свідомим та підкореним певним правилам.

Сучасне значення поняття «гастрономія» (фр. *Gastronomie*, від грец. *Γαστήρ* – шлунок і *νόμος* – закон) можна розуміти як:

- 1) розуміння та знання кулінарії;
- 2) продукти харчування, переважно у формі закуски [87, с. 40];
- 3) тонкий смак в їжі; знання тонкощів кулінарії;
- 4) сукупність харчових продуктів високоякісного приготування [22];

5) поєднання знань, що стосуються мистецтва приготування їжі та вміння ними користуватися [21].

З вище сказаного можна дійти висновку, що гастрономія є мистецтвом та формою творчої діяльності людини, завдяки чому можна створювати неперевершений продукт з унікальним смаком.

Історія проведення фестивалів корінням сягає до раннього Середньовіччя. У Європі тих часів вони вважалися початком Великого католицького посту, супроводжувалися карнавалами та мали славу найвидовищніших подій. Такої традиції проведення фестивалів у даний час дотримується велика кількість організаторів. До найвідомішого з найвідоміших фестивалів заснованих у Європі відноситься «Октоберфест», що проводиться у місті Мюнхен з 1810 року. Найбільш важливим атрибутом у даної події є пиво.

Історично сучасні гастрономічні фестивалі набули розвитку з народних свят та гулянь. Прикладом може слугувати свято Масляна. Вона відзначається вуличними забавами з обов'язковою присутністю ритуалів. Свята, що спираються на кулінарні звичаї та традиції протягом року часто проводять в Україні. На таких святах-фестивалях можна виявити гастрономічні особливості кожного регіону.

Важливо зазначити, що гастрономічні фестивалі не обмежується кулінарією, вони також можуть мати розважальну, культурну, екологічну чи спортивну спрямованість, що підвищує інтерес до заходу. Так у програмі фестивалю можна зустріти: майстер-класи від експертів з кулінарії, виступи артистів, музичних чи танцювальних колективів, театральні постановки тощо. Тобто, на сучасному етапі гастрономічні фестивалі стають яскравим соціально-культурним явищем, яке має вплив на формування іміджу кожного регіону окремо та країни взагалі.

До гастрономічних можна віднести фестивалі, що присвячені:

- міжнародній кухні;
- національній чи регіональній кухні;
- продукту чи продуктам;

- напою чи напоям;
- ресторану чи ресторанній групі.

Даний перелік не є закінченим, бо розмаїття фестивалів, які проводять по всьому світу постійно розширюється, що є сигналом попиту даної форми культури.

На даний час серед найбільших фестивалів світу, що мають історичне підґрунтя та регулярне проведення, а також нещодавно заснованих, присвячених не кільки кулінарним традиціям, а й майстерності виконання, можна відмітити:

- Октоберфест у Мюнхені є найбільш відомим пивним фестивалем. Він організовується кожного року, в кінці вересня, та має тривалість понад два тижні. За популярністю є першим серед фестивалів Німеччини й також найбільшим світовим ярмарком. Окрім пива на святі ласують як солоними так і солодкими продуктами, а також беруть участь у великій кількості розваг, запропонованих організаторами;
- Міжнародний фестиваль білого трюфеля (Fiera del Tartufo Bianco d'Alba). Північна Італія, а саме маленьке містечко у провінції П'єрмонт здавна славиться особливими продуктами (білий трюфель, персики) та сухими винами Бароло і Барбареско. Тому не дивно, що ще з 1930 року саме тут проводять фестиваль білого трюфеля. Він розпочинається після дозрівання цього вишуканого продукту та проходить кожні вихідні з середини жовтня до середини листопада. Дана подія приваблює відвідувачів колоритною місцевою кухнею, ярмарком, виставкою трюфелів та захопливими культурними заходами.
- Фестиваль лобстерів (Maine Lobster Festival) – це свято літнього морського смаку, що триває п'ять днів. Головним продуктом фестивалю виступає свіжозловлений та приготований лобстер приправлений ніжним смаком вершкового масла. Це надзвичайно смачне свято доповнює

велика кількість розваг, що робить його надзвичайно привабливим для відвідувачів.

На даний час по всьому світі можна знайти чудові фестивалі, вище перераховані є найменшою частиною від всього різноманіття. Серед країн найбільше досвіду в проведенні таких заходів має Італія, що організовує традиційні свята присвячені продуктам характерним для кожного з її регіонів.

В Україні вже досить давно теж проводять багато різних гастрономічних фестивалів, це зумовлено великою кількістю кулінарних традицій та самобутньої культури кожного регіону (Додаток Б).

Українська кухня є одною з найбагатших та найцікавіших світових кухонь і має велику популярність далеко за межами країни. Етнографічні дослідження з цієї теми зазначають, що понад 4 тисячі рецептів приготування страв з м'яса, яєць, овочів, риби та молочних продуктів налічує національна кухня нашої країни. Також, завжди присутніми є страви з борошна такі як: вареники, деруни, галушки, млинці, зрази та багато іншого. Солодка випічка, наприклад пироги, паски, вергуни тощо, теж відзначається великим різноманіттям.

Українська кухня, більшою мірою, є регіональною бо має багате історичне минуле, яке вплинуло на поєднання національної кулінарної традиції та кухонь народів світу. Вплив польської кухні на подільську, угорської на гуцульську, турецької на буковинську та російської на слобожанську можна прослідкувати подивившись гастрономічну карту України (Додаток В).

З гастрономічних продуктів, що користуються найбільшою популярністю можна виділити сало як національний продукт, що асоціюється з нашою державою. Такою ж славою користується страва національної вітчизняної кухні – борщ. Дослідники нарахували понад 50 різновидів борщу, бо в кожному регіоні та навіть в кожній господині є його власний рецепт.

Рецепт українського борщу має настільки велику кількість різновидів через певні особливості приготування даної страви в кожному регіоні. Можна назвати такі його види: полтавський, волинський, львівський, чернігівський,

селянський, галицький, дніпровський. У рецепті українського борщу можна знайти понад 20 різних продуктів, що роблять смак даної страви багатим та неповторним й додають йому соковитість та аромат.

З категорії алкогольних напоїв національними можна назвати горілку, вино та домашні настоянки. Рецепти домашніх напоїв іноді мають дуже суперечливий смак та при цьому дуже збалансовані та гармонійні.

Саме завдяки такому багатому різноманіттю національних продуктів кількість унікальних автентичних гастрономічних фестивалів (Додаток Г) невпинно збільшується.

Виставковий центр «ЛІЕТ» у 2019 році підготував мапу сконцентрованості гастрономічних фестивалів в регіонах України [20] та визначив, що найбільша кількість заходів даного типу проходить у Львівській, Закарпатській та Полтавській областях також найбільшу сконцентрованість можна виділити в місті Києві, Львові та Луцьку (рис. 1.2) [5].

Рис. 1.2 Зосередження гастрономічних фестивалів за регіонами

У 2020 році кількість проведених фестивалів та областей залучених до цієї справи змінилася. Свої фестивалі виникли у Сумській, Черкаська, Рівненській, Чернівецькій та Миколаївській областях, хоча вони не є чисельними (рис. 1.3) [20].

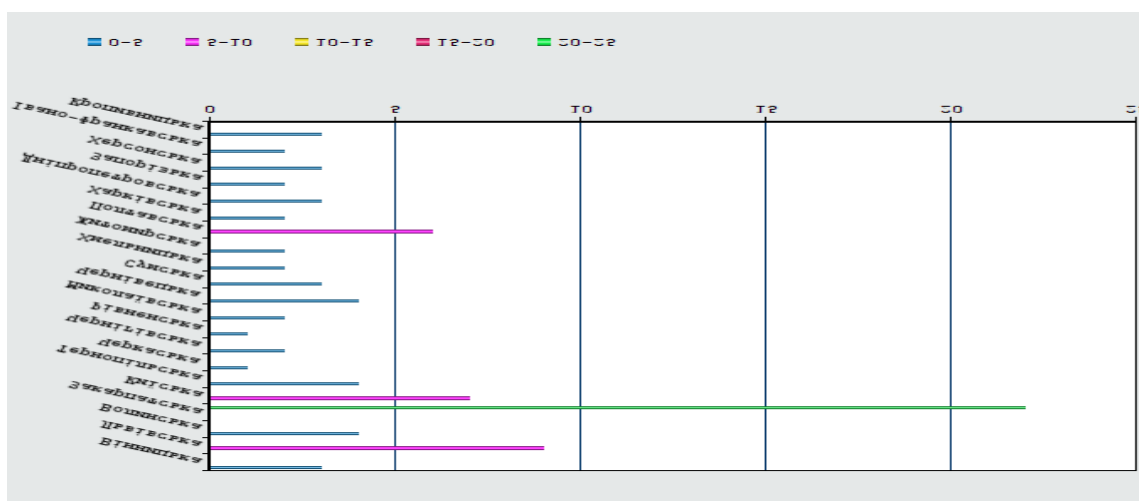

Рис.1.3 Чисельність гастрономічних фестивалів за регіонами

Проаналізувавши гастрономічні фестивалі всього світу та України можна виокремити з ним дві різні групи:

- 1) Суто гастрономічні, що переважають;
- 2) Фестивалі іншої тематики на яких представлені страви національної кухні (так чи інакше пов'язані не тільки з їжею та напоями, а й з культурними, розважальними, історичними, екологічними, спортивними та іншими темами).

Також на сьогодні виділено 5 моделей гастрономічних фестивалів:

1. Історична (збереження історії та дотримання традицій);
2. Етнографічна (національні та етнічні кухні);
3. Географічна (територіально притаманні регіону сільськогосподарські продукти);
4. Продовольча (представлення продуктів та напоїв з різних місць);
5. Професійна (талант шеф-кухарів та майстер-класи).

Отже, з наведених вище даних можна дійти висновку, що гастрономічний фестиваль у своїй традиції подібний до будь-якого іншого виду фестивалю, однак як і кожен інший підвид має свої особливості. Зважаючи на те, що ми можемо виділити різноманіття форм гастрономічних фестивалів, можна сказати, що вони мають достатньо широкі можливості для розвитку та привернення уваги відвідувачів.

1.3. Поняття та характеристика фестивальної діяльності

Для того щоб зрозуміти стрімкий ріст популярності у проведенні фестивалів треба звернутися до історії походження терміну.

«Фестиваль» як поняття має походження від латинського *feviae* й означає «дні відпочинку» чи «святкові дні», або «урочиста подія» від слова *festum*. «Feast» та «festival» — тотожні поняття, що набули поширення в Англії та в перекладі означають «свято». Поступово терміном «feast» називали релігійні свята, а «festival» — світські. На сутності поняття такий розподіл не позначився. Одним із найбільш вживаних слів в іспанській мові є «fiesta», що означає «свято».

Три значення терміну «fete» еквівалентному фестивалю можна зустріти у французькій мові. Вони такі: особливий день, присвячений культу релігійних церемоній; публічні розваги, влаштовані із значного приводу; щастя, радощі життя, задоволення. На даний час поняття «фестиваль» і «свято» має значення синонімів у західноєвропейській літературі.

Пошук інформації та зібрані матеріали щодо сутності поняття «фестиваль» надають можливість зіставити думки науковців.

У «Великому тлумачному словнику української мови» за ред. В. Бусел подане таке тлумачення: «Фестиваль — це масове свято, на якому демонструють досягнення певного виду мистецтва», аналогічне трактування представлено в «Тлумачному словнику української мови» (уклад. В. Яременко та ін.). Свою згоду з таким тлумаченням поняття «фестиваль» виразили С. Любченко та Ж. Даюк у своїй статті «Сучасні рок-фестивалі в Україні» [49, с. 112].

Фестиваль як «широку громадську, святкову зустріч, що супроводжується оглядом досягнень будь-яких видів мистецтв» визначає словник російської мови С. Ожегова [62, с. 374].

В розвідці «Розвиток фестивального руху в сучасній Україні» українська дослідниці Д. Зубенко визначає фестиваль як організований захід з елементами святковості, що має визначену тематику (одну або декілька) [33, с. 111].

«Фестиваль (festival, від festivus – святковий) – це масове святкування, показ (огляд) досягнень музичного, театрального, естрадного, циркового або кіномистецтва. Отже, фестиваль є дійством суспільним, масовим, святковим та пов'язаним з оцінкою чи представленням мистецьких досягнень» – за визначенням Н. Хренова [105, с. 10]. З цим баченням сутності поняття «фестиваль» погоджується Р. Набоков у науковій статті «Фестиваль у контексті святково-сміхової культури» [55, с. 122].

А. Меньшиков у дисертаційному дослідженні «Фестиваль як соціокультурний феномен сучасного театрального процесу» звертає увагу на подвійну природу фестивалю та зазначає: «... це поняття зазвичай завжди зумовлено двома іншими — «святом» і «змаганням». Фестиваль як свято є специфічною формою колективного єднання, де виражаються загальний настрій і співпереживання учасників. Він зумовлений динамікою соціального буття, у якому окремі періоди життя усвідомлюються і переживаються людьми особливим емоційним чином, зумовлюють інший, ніж у буденний час, спосіб поведінки і діяльності, передбачаючи безпосередню участь у святкуванні» [51, с. 10].

«Сьогодні фестиваль набуває значення фактору підвищення культурного статусу міста» – зазначає С. Зуєв в авторефераті дисертаційного дослідження «Сучасний культурний простір та семіотика музичного фестивалю (на матеріалах Харкова)» [34, с. 8].

У дисертаційному дослідженні на тему «Фестиваль мистецтв як синтетичний художній простір» російська дослідниця Е. Резнікова виводить власне поняття терміну «фестиваль»: «... – це яскраве і самобутнє явище в загальній панорамі сучасної художньої культури. На перший погляд, воно розвивається незалежно від глобальних соціальних і політичних процесів та має свою внутрішню логіку. Такою сприймається динаміка фестивального руху з прикладної точки зору, у публіцистичних матеріалах, на сторінках газет і журналів, в аналітичних оглядах художніх критиків. Тим часом, зміна характеру дослідження виявляє у фестивальних акціях закономірності

загальнокультурного масштабу: фестивальний рух стає в загальний ряд з іншими культурними феноменами, починає проявляти свою культурно-семантичну роль у просторі сучасності» [77, с. 29].

Наукова позиція П. Ніколаєвої є відмінною від попередніх суджень. Дослідниця розглядає фестиваль як форму святкової культури та в авторефераті дисертаційного дослідження зазначає: «Будучи невіддільною частиною культури як знаково-комунікативної системи, фестиваль є унікальним зразком різнорівневого спілкування, надає можливості для ефективної міжкультурної комунікації, у результаті чого досягається порозуміння між людьми як представниками культур, різниця між якими є, наприклад, соціальною, професійною, віковою, етнічною тощо» [59, с. 12].

Крізь призму міжкультурного значення фестиваль розглядають А. Кармін, А. Гуревич, С. Авірінцев та ін. На думку дослідників, фестиваль є універсальною формою глобального культуротворчого процесу, що є водночас способом рефлексії культури в її різноманітті й засобом генерації нової культури, здатної відповідати потребам гіперспільноти.

Фестиваль є міжкультурним форумом, засобом інтеграції та диференціації соціуму як на місцевому, так і на міжнародному рівнях вважають російські та, зокрема радянські дослідники. Фактори, які це зумовили наступні: по-перше, семіотичні засоби фестивалю, такі як мови міжкультурних архетипів та символів і знаково-символічні мови місцевих культур. По-друге, унікальний комплекс комунікативних засобів який забезпечує баланс фестивалю. До нього відносяться: специфічні властивості фестивалю, безпосереднє спілкування, «комунікація з приводу свободи», мистецтва, творчості.

Фестиваль як форма культури дає можливість відчутти себе частиною реального світу, знайти свою роль та місце у ньому, бо являє собою форму глибокої рефлексії, що здійснюється людиною через масове, міжкультурне спілкування та стає одним із дієвих засобів, що забезпечують зв'язок між процесами інтеграції та диференціювання в суспільстві. Не зважаючи на те, що баланс є локальним та може зберігатися протягом короткого часу, можливість

його втілення сприяє прагненню до нього як до ідеалу суспільних відносин. Таким чином втілюється не тільки культуротворчий, а й миротворчий потенціал фестивалю.

Фестиваль як святкове дійство за основу якого взято антагоністичне, змагальне начало розглядає у праці «Фестиваль. Азбука організації» Ю. Орехова [65, с. 39]. В цьому випадку мова йде про фестивалі-конкурси. На даний час є частою підміна понять «фестиваль» і «конкурс». Прагненням багатьох організаторів є використання величезного потенціалу фестивалю без втілення основних його елементів. Основною відмінною рисою та перевагою фестивалю перед конкурсом є те, що на меті не просто перемогти, а стати кращим серед рівних, тобто отримати досвід, творчу взаємодію та міжособистісне спілкування. Можна сказати, що створення відповідної атмосфери та мети не завжди вдається. На прикладі фестивалю можна побачити основну установку сучасного суспільства: бути першим за будь-яку ціну.

На нашу думку, щодо фестивалю є вірною позиція науковців, за якою він є не просто конкурсом чи змаганням за перемогу, а атмосферним святом головним у якому є гарний настрій. Бо саме цим фестиваль і відрізняється від конкурсів чи змагань. В ньому не обов'язкова наявність всіх елементів, бо ця форма культурної практики вирізняється повною свободою. Фестиваль як універсальне поліфункціональне явище гармонійно поєднує природу свята та змагального начала й сприяє розвитку творчого потенціалу особистості, суспільства загалом.

Фестиваль, що являє собою поліфункціональне явище, з урахуванням своїх особливостей виконує основні функції властиві масовому святу. При аналізі фестивального руху XX-XXI ст. дослідник А. Баранов виокремив такі його функції:

– просвітницьку (можливість для глядача, критиків та самих артистів «познайомитись» із художніми досягненнями в тій чи іншій галузі мистецтва, з процесами, які в ній відбуваються, новими тенденціями);

- комунікативну (допомога у створенні інтеграційних проектів, проведення гастролей, використання різноманітних форм співробітництва);
- економічну (стимул для розвитку інфраструктури, туристичного бізнесу, сфери послуг тощо);
- науково-аналітичну (можливість отримати загальну «картину» і динаміку розвитку тієї чи іншої сфери культури, об'єднання тематичних фестивалів із науковими конференціями, «круглими столами» та іншими способами комунікації);
- популяризаторську (відкриття нових вітчизняних і закордонних імен, творчих колективів, мистецьких творів; переосмислення традиційних знань тощо);
- виховну (підготовка публіки з гарним «мистецьким смаком»). Слід зазначити, що фестиваль як форма культурно-дозвілєвої діяльності є важливим засобом організації вільного часу для саморозвитку молодого покоління, а отже як форма культурного відпочинку широко використовується у виховній і соціально-культурної діяльності під час роботи з дітьми, молоддю, дорослою аудиторією;
- навчальну (об'єднання фестивалів з майстер-класами, творчими семінарами, тренінгами та іншими формами інтерактивних занять, залучення до проведення фестивалю учасників). Сучасні фестивальні заходи сприяють створенню максимально широкого поля для творчої взаємодії як професіоналів у сфері різних видів мистецтв — театру, музики, кінематографа тощо, так і глядачів;
- дозвілєву (створення святкового настрою) [5, с. 40–42].

Можна сказати, що вважатися основною функцією фестивалю може комунікативна. Бо спілкування близьких за духом людей, обмін досвідом, творчі зв'язки, налагодження контактів робить фестиваль унікальним комунікативним каналом. Територіальні та національні кордони якими не обмежений фестиваль також є його головною особливістю. Цим він схожий зі стародавнім Вавилоном, де будівельники говорили різними мовами, належали

до різних верств населення, проте прекрасно одне одного розуміли. Крім того, можна прослідковувати своєрідну ідеологічну систему якою є театралізовані масові свята, бо вона відбиває ідейно-моральні, світоглядні та естетичні позиції суспільства та зумовлює постійний вплив на людей.

Масовість же зумовлює соціально-інтеграційну функцію фестивалю. Залучення великої кількості людей, а особливо молоді дає унікальну можливість проявити себе, що робить фестиваль популярним та сприяє покращенню культурного життя суспільства.

На наш погляд, однією з важливих функцій фестивалю є емоційно-психологічна. Її прояв можна виявити у відбитті громадської думки, завоюванні нагород, змаганні талантів, художній творчості та особливому святковому настрою; участь у культурних подіях «разом з усіма і на очах у всіх сильніше впливає на членів групи і має суттєвіші наслідки для них, ніж участь у культурних подіях повсякденності» [5, с. 43].

Отримати заряд енергії та творчої активності, змінити ритм життя, вирватися, на деякий час, зі звичних буденних рамок допомагає рекреаційна функція фестивалю. Можна зауважити, що проведення фестивалю потребує великої наснаги не тільки від організаторів, а також від учасників заходу. Наступна, функція фестивалю – просвітницька. Вона характеризується виховним змістом, пов'язаним з утвердженням духовних орієнтирів, розвитком внутрішнього світу людини та формуванням моральної системи цінностей. Також ця функція тісно пов'язана з релігійними поняттями. Виконання свята у давнину проходило в жанрі містерій, різдвяних та великодніх урочистостей. Розваги та виховання, школа і театр, зв'язок гри та життя – це все є своєрідним балансуванням фестивального свята. Такий формат стає оригінальною формою пізнання для глядача та надає негадані відповіді на питання, що його турбують.

Дослідники радянського періоду А. Меньшиков та М. Літвінова відзначили ідеологічну та агітаційну функцію фестивалю. Дослідниця М. Літвінова базуючись на результатах аналітичного огляду проведених масових свят зазначає: «Ідеологічність закладена в самій природі свята. Масові свята

(гуляння) та видовища є своєрідною ідеологічною системою, яка забезпечує постійну дію на людей, відображає світо-споглядальну, ідейно-моральну і естетичну позицію суспільства» [47, с. 39]. Можна зазначити що, найяскравіший прояв даного твердження відбувся в умовах радянського історичного періоду.

Вище проаналізований перелік функцій наголошує на:

- зв'язок функцій фестивалю з основними тенденціями соціально-культурного розвитку;
- багатфункціональності та багатогранності фестивалю як форми презентації мистецтва;
- можливості виявити функції фестивалю щодо глядачів, митців, виконавців, критиків та мистецтва загалом.

Вище згадувана М. Літвінова розглядає фестиваль як фактор соціально-культурної комунікації. З цього приводу дослідниця зауважує: «Сучасні фестивалі взаємопов'язані з соціально-культурними процесами і відображають всі аспекти соціальних взаємин, їхні специфіку і різноманіття. Спілкування та обмін інформацією, у формах художньої творчості, яскраво виражені у фестивалях, що ґрунтуються на міжособистісних, міжнаціональних і міжкультурних відносинах. Нині цінність фестивалю очевидна, він активно використовується як спосіб ведення культурного діалогу» [47, с. 93].

В дисертаційному дослідженні П. Ніколаєва аналогічно трактує дане поняття. Вона розглядає фестиваль як сучасний засіб комунікації та визначає його форумом міжкультурного значення, що має універсальну форму «глобального культуротворчого процесу, що є водночас способом рефлексії культури в її різноманітті і засобом генерації нової культури, здатної відповідати потребам сучасного суспільства» [59, с. 8].

П. Ніколаєва при аналізі феномену фестивалю як форми міжкультурної комунікації виокремила провідні ознаки національних та наднаціональних міжкультурних фестивалів: «Національні фестивалі передбачають спілкування в межах єдиної спільності, хоча і складаються з різних етнічних, конфесійних,

соціальних і безлічі інших культур і субкультур, але опосередкованої загальної державності. Наднаціональні фестивалі організують спілкування локальних культур, незалежно від ступеня розвиненості їхніх міжкультурних контактів» [59, с. 13–14].

Багато сучасних дослідників мають свою думку щодо класифікації фестивалів. Серед них О. Бейдик і А. Гончарук [9], Ю. Грицку-Андрієш і Ж. Бучко [26], В. Новикова [61], І. Смаль [90] та ін. Проаналізувавши класифікації різних науковців та взявши за основу роботу О. Бейдика і А. Гончарука, ми можемо виділити такі ознаки та навести виділені за ними види фестивалів (табл. 1.2) [90].

Таблиця 1.2

Класифікація фестивалів

Класифікаційна ознака	Види фестивалів
рівень організації	– міжнародні – національні – регіональні
домінуюча функція	– культурно-пізнавальні – соціально-виховні – розважальні
кількість учасників	– малі – середні – великі
тривалість	– короткотривалі – довготривалі
ритмічність, повторюваність	– щорічні – систематично повторювані – нестабільні – одноразові
аудиторія	– дитячі – молодіжні – загальні
форма проведення	– традиційні – карнавали – з елементами ярмарку – з елементами виставки – з парадами й урочистими ходами

Продовження таблиці 1.2.

час виникнення	– дохристиянські – пов'язані з появою світових релігій (передусім з поширенням християнства) – пов'язані із поєднанням християнських та язичницьких звичаїв – пов'язані з установленням кулінарних традицій окремих народів – пов'язані із глобалізацією та утворенням так званої «світової поп-культури» – сучасні
вік	– давні – середнього віку – молоді
прив'язка до сезону	– сезонні – позасезонні
місце проведення	– міські – сільські – на природі
фаховий рівень учасників	– професійні – любительські – загальнодоступні
тематика проведення	– етнічні – фольклорні – гастрономічні – релігійні – історичні – загальнокультурні – музичні – танцювальні – театральні – кінематографічні – літературні – спортивні – сучасних субкультур – квіткові – незвичні

Висновки до розділу 1

Під час роботи над розділом ми розглянули поняття фестивалю, його історію та етимологію та можемо зазначити деякі найважливіші моменти. Слово фестиваль походить з латинської мови та з часом переходить до інших світових мов. Воно вказує на зміст явища, що мав святковий та обрядовий

характер тісно пов'язаний з його ігровою складовою. Прообразом сучасного фестивалю можна вважати змагання та театральні дійства держав, що існували до нашої ери та Античності. Розвиток ідейної складової фестивалю, ми відмічаємо в епохах Середньовіччя та Відродження. Сприяло цьому проведення масових видовищних заходів, таких як: карнавали, містерії та маскаради. Розвиток фестивальної діяльності продовжився протягом кожної з наступних епох та на сьогодні став святковим дійством пов'язаним зі змагальністю, діалогічністю, розвитком культури та особистісної майстерності кожного з учасників та відвідувачів заходу. Майстерність важливою умовою передачі досвіду та традицій, а також гарантом видовищного заходу.

При аналізі фестивалів гастрономічної тематики ми побачили розмежування на суто гастрономічні та з різною тематикою, що певною мірою пов'язані з національною кухнею. Часто зустрічаються заходи пов'язані з певним продуктом, стравою чи напоєм. Умовно можна поділити такі заходи на ті, що присвячені: міжнародній кухні, національній чи регіональній кухні, ресторанам, одному продукту чи напою. Характер більшості фестивалів є культурно-розважальним, частина є напівпрофесійною, менше заходів професійні. Фестивальні заходи мають масштаб від місцевого до міжнародного рівня.

Отже, огляд фестивальних заходів дає можливість побачити їх культурологічний потенціал. Гастрономія та заходи з нею пов'язані стають видом діяльності за допомогою якої можна розширити свою знання про світ та себе у ньому.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ЗМІН КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ФЕСТИВАЛІВ

2.1. Загальна характеристика культурного простору

У сучасному українському суспільстві часто почали підіймати питання про єднання та зближення різних місцевих культур й пошук факторів які їх згуртовують. Цінності закладені у кожній культурі та їх плідна взаємодія складає основу єдиного сучасного культурного простору.

Культура, на сучасному етапі, виступає в ролі зберігача соціокультурних смислів, універсальних цінностей та формою діалогу з минулими поколіннями. Важливо зазначити, що зберігається тільки сприятливі для розвитку всього суспільства цінності.

Термін «сучасний культурний простір» часто можна зустріти в урядових документах та ЗМІ, однак значення терміну повністю не пояснене і потребує поглибленого вивчення. Це може покращити розуміння культурних потреб суспільства.

Закон визначає, що культурний простір України – це сфера в якій відповідно до законодавства проводиться культурна діяльність та задовольняються культурні, інформаційні та дозвілєві потреби громадян, що охоплює, зокрема, радіо і телебачення, періодичні друковані видання та книговидавничу продукцію, ринок культурних благ, а також культурно-мистецьке середовище [75] .

У сучасному науковому просторі кількість робіт на дану тему є дуже невеликою, проте освоєння її було розпочато ще за античних часів. Осмислити культуру з точки зору її цінності та приналежності світу намагалися філософи: Платон, Аристотель, Демокріт, Епікур. Їх працю в період Середньовіччя продовжили Фома Аквінський і Альберт Великий.

Перша спроба осмислення спадкоємності культури з'явилася у XVIII столітті в роботі Дж. Віко «Підстави нової науки про загальну природу націй». Філософ Лейбніц, десь в той самий час, розмірковував про первинні неподільні

субстанції – монади. Вольтер вивчав єдність історії, а І.Г. Гердер займався вивченням закономірностей культурних процесів та введенням поняття про «народ» як єдність всього живого. Свій вклад у вивчення проблеми внесли філософські осмислення культури Гегеля, Шеллінга та Маркса.

До розгляду даної теми долучилися також такі російські філософи як В.С. Соловйов, П.А. Флоренський, М.М. Бахтін, а також соціолог П.А. Сорокін.

Європейські філософи ХХ століття такі як Е. Гуссерль, М. Хайдеггер, Х. Ортега-і-Гассет та інші також внесли свою думку до осмислення єдності культурного простору. Вони вважали що цілісність зберігається через спільність традицій та способу життя. Отже, з перерахованого вище можна сказати що в якості глибинних підстав єдності культури дослідниками виділяються культурно-ціннісні універсалиї.

Погляд на вищенаведені поняття єдиного культурного простору дають можливість вивести цілісне визначення засноване на значеннях термінів єдність, культура та простір.

Різноманіття культурних форм та їх плідне співіснування можливе завдяки єдності. В єдиному культурному просторі можуть бути задоволені загальні для всіх потреби забезпечені універсальними культурними цінностями, що характерні для кожної з окремих культур. Поширюючись через різні інформаційно-комунікаційні канали, вони стають фундаментом для соціокультурного контексту епохи. Крім того вони прискорюють внутрішній розвиток та забезпечують в часі і просторі полілог культури. Хоча кожна з культур опирається на універсальні цінності, це не заважає їй мати власний фундамент. Конфлікт у взаємодії культур може виникнути у раз підміни універсальних цінностей приватними.

Простір у даній категорії стає місцем зберігання і передачі різної культурної інформації. Від культурного середовища відрізняється тим, що має більші просторові та часові характеристики. Вміст простору складають досвід попередніх, сучасних та задатки майбутніх культур. Ф. де Соссюр вважає, що

вони знаходяться як у теперішньому моменті існування, так і одночасно переживають історичний розвиток.

З цього можна зробити висновок, що існування категорії простору поза культурою є неможливим, бо культура є носієм усіх форм людської діяльності з цілеспрямованістю як невіддільною рисою.

Також з вище перерахованого можна сказати, що культурний простір проводить та вміщує соціокультурний досвід, який базується на людських відносинах. Завдяки цьому історико-культурна спадщина може бути актуалізована в даному відрізку часу. Культурний простір розширюється завдяки збільшенню культурних шарів, ускладненню варіацій і модифікацій культурних форм. Сукупна ж культурна ідентичність носіїв таких форм є відбиттям культурного контексту.

Структура культурного простору не є однорідною та має багато нерівних елементів. Їх межі можуть повторювати чи не повторювати межі адміністративного чи географічного розподілу. Крім того, у кожній сфері діяльності також можна виявити свій підпростір. Система цих підпросторів репрезентує та водночас формує єдність культурного простору. Властивість у змішання культурного простору проявляється у можливості будь-якого підпростору мати свій культурний центр з вибудованим навколо культурним ландшафтом та своєю областю впливу.

Саме зонування культурного простору дозволяє розглядати його локально, на прикладі конкретної території, а також її зв'язок з єдиною культурою. Таким чином можна виокремити культурний ландшафт регіону, області, міста, окремого колективу чи спільноти. Хоч підпростори й розділяються за різними ознаками при цьому вони мають єдині для всього культурного простору характеристики: ареол впливу, центропереферійну систему, а також межі часткового зіткнення чи злиття з іншими просторами. У єдиному культурному просторі є базові підстави для єдності, такі як: загальні соціокультурні цінності та норми. Властивостями, що забезпечують єдність культурного простору, є цілісність, єдність лінії розвитку, безперервність і

зв'язність, а також наявність структури. Можна сказати, що культурний простір є формою єднання та діалогу різних культурних форм, що можливий завдяки наявності загальнолюдських цінностей.

У загальному вигляді під поняттям єдиний культурний простір розуміємо:

1. Духовний простір, сукупність культурних цінностей та характеристик територій;
2. Територію з єдиною культурною політикою;
3. Сферу діяльності з розробленою єдиною концепцією розвитку.

Отже, в практичному застосуванні, єдиний культурний простір може відбутися на рівні чинного порядку, вираженого в повсякденних операціях. Всі явища в ньому регулюються з допомогою вторинних систем - державних законів, правил, ідеології, культурних стандартів. Таке визначення може бути застосовано в рівній мірі як в масштабах країни, так і в межах окремих регіонів і міст.

На сучасному етапі Україна знаходиться в новій для себе соціокультурній ситуації. Тому особливого значення набуло визначення шляхів розвитку та об'єднання культурної ідентичності кожного регіональну, що відбивається в Резолюції «Пріоритети Міністерства культури України на 2014– 2020 рр. та створення передумов для подальших реформ». В Резолюції зазначається: «У новій Україні культура є простором особистісної свободи та вільного творчого самовираження. Культура створює смислове поле, в якому кожний індивід отримує можливість для формування своєї власної унікальної ідентичності та шанс на самореалізацію і повноцінний розвиток особистості.Культура є платформою для діалогу і взаємодії різноманітних ідентичностей на рівні індивідів, спільнот, інституцій, регіонів тощо... Культура є основою для консолідації українського суспільства» [74, с. 1].

Діяльність Міністерства культури та інформаційної політики України на 2014-2020 роки направлена на докорінну реформу культури на фоні євроінтеграції, розвиток порозуміння та партнерства між громадянами країни

та поліпшення умов для міжкультурного та міжнаціонального діалогу. Пріоритетними напрямками роботи вважається діалог та співпраця для оформлення загальнокультурних правил спілкування у єдиному культурному просторі.

За основу для розробки нової національно-культурної політики взяті плани дій: короткостроковий на 2014-2015 рр., середньостроковий – до 2020 року та довгостроковий – до 2025 року. У плани дій для культурної сфери закладено чотири основні пріоритети: об'єднання країни завдяки суспільному діалогу; збереження та розвиток культурних надбань для сучасного та майбутнього покоління; розвиток рушійної сили соціокультурних інновацій на основі творчих індустрій; запровадження стандартів відкритості взявши за основу європейський досвід. При вірному виконанні пунктів плану культурний простір України стане відкритим для самореалізації кожної людини завдяки міжособистісній комунікації та вільному обігу ідей.

Також запропоновані такі шляхи реалізації даних ідей:

1. Фінансування культурно-мистецьких проектів і програм повинно стати грантовим та цільовим;
2. Посилення соціально важливих компетенцій через посилення потенціалу бібліотечного читання;
3. Забезпечення умов міждисциплінарної співпраці, тобто проведення фестивалів, симпозіумів, круглих столів тощо;
4. Підтримка культурних діячів, щодо участі в національних та міжнародних заходах;
5. Сприяння збільшенню спільних україно-європейських проектів, зокрема фестивалів, у межах програми «Креативна Європа».

На сучасному етапі Україна є складовою світового інформаційного та культурного простору. Однак при цьому в країні відбуваються процеси децентралізації та регіоналізації, що викликані етнічним відродженням певних територіальних об'єднань. Небувалий розквіт фестивального руху, свідками

якого ми стали, демонструє різноманіття сучасного культурного ландшафту країни та мистецьку самобутність кожного регіону.

Фестивалі, що проводяться стають формою міжкультурної комунікації та можуть сприятливо впливати на інтеграцію культур у світовому просторі. Особливо цінними є фестивалі зі збереженими національно-культурними звичаями та традиціями. На державному рівні це прописано у «Державну програму охорони та збереження нематеріальної культурної спадщини» [29]. Проведення заходів подібної тематики не тільки сприяє збереженню та відновленню звичаєвої культури та нематеріальної спадщини, а також служить засобом об'єднання етносів в єдиному культурному просторі України.

Однією з основних сучасних особливостей українського фестивального руху є процеси децентралізації, тобто створення місцевих центральних міст у протиставлення столиці. За таких умов проведення фестивалів у таких культурних центрах слугує для підвищення статусу міста в новому культурному ландшафті України.

Новий порядок культурного життя міста формується завдяки проведенню фестивалів, що демонструють його культурну значущість та впроваджують нову модель споживання мистецтва. Місто з багатим культурно-мистецьким життям не тільки приваблює публіку, а й розвиває мистецтво та підіймає його європейського рівня.

Український розвиток фестивального руху тісно зв'язаний зі світовими культурними процесами. Соціокультурний феномен фестивалю, що зберігає фольклорні елементи щороку поширюється. У «Рекомендації про збереження традиційної культури та фольклору» (листопад 1989 р.) поміж заходів, які повинні сприяти збереженню, захисту й поширенню об'єктів нематеріальної культурної спадщини, зокрема, фольклору та традиційної кухні значна увага приділяється саме фестивалям, що зберігають традиції.

При дослідженні фестивально-фольклорного руху можна сказати, що програми заходів є багато змістовними у художньо-мистецькому та науковому планах. Це можна прослідкувати за насиченістю народними традиціями та

полілогом культурного спілкування. Дані форуми мають позитивний вплив на відродження культурно-мистецької спадщини та об'єднання у єдиний культурний континуум сучасних регіонально-культурних ідентичностей України.

Розквіт фестивального руху, а також збереження у ньому національних традицій можна пов'язати зі здобуттям незалежності та становленням країни у цей період. Розвиток сучасного культурного простору України пов'язаний не лише з фестивалями, а й з соціокультурним проектуванням. Для прикладу найбільшими проектами Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв є: «Визначні діячі та пам'ятки культури України», Інтернет-конгрес «Наука. Культура. Освіта – XXI століття», «Арсенал ідей», «Діалог культур: Україна – Греція – Сербія». Також проект «Національні дебати», що започаткований Національним інститутом стратегічних досліджень та являє собою відео конференцію всіх Українських областей на тему регіональної політики. Представлені проекти розкривають українську культуру її виникнення, розвиток й трансформацію окремих етнічних груп та регіонів, їх об'єднання у культурний простір сучасної України. Міжнародні зв'язки, що виникають після виходу країни у міжнародний культурний простір дають можливість розвитку культурного діалогу та відносин у просторі полікультурного світу.

Цікавою та перспективною формою соціокультурної діяльності є фестивалі. На сьогоднішній момент вони стають не лише святковим дійством. Проведення заходів такого типу збагачує розвиток фестивального руху, що стає потужним соціальним явищем. Вони є певним механізмом корекції і регулювання естетичних поглядів та смаків, а також формування нових ідеалів цільового споживача. Фестивальні практики можна розглядати як форми культурної комунікації, що формують художній простір який є багатограним та багатфункціональним. З викладеного можна зазначити, що знаково-комунікативна система фестивального простору є соціокультурною взаємодією яка слугує для створення та реалізації нових творчих продуктів. Такий прояв

творчого конструювання, незвичайного змісту та перцептуального наповнення дає змогу підключатися до світового комунікативного простору.

Однією з найважливіших позитивних моментів у проведенні фестивалів також є те, що вони стають одним з найбільш ефективних механізмів для створення та підтримки позитивного іміджу регіону та формування місця проведення заходу як повноцінного культурного суб'єкта. Особливо актуальним вище зазначене виступає у зв'язку з новою комунікативною парадигмою XXI ст. Включення особистості до єдиного світового комунікативного простору, активна роль суб'єктів мистецького процесу, використання комплексу всіх творчих і інтелектуальних досягнень людини XXI ст. у полі мережевої інтеграції. Такими виступають основні характеристики нової комунікативної парадигми сучасної культури, а комунікативні можливості мистецтва стають найбільш пріоритетною галуззю у дослідженні проблем культури.

2.2. Значення фестивальної діяльності для розвитку культури

Після проголошення державної незалежності в Україні розпочалися активні національно-культурні зрушення, які стали причиною численних змін у кожній сфері життя, зокрема культурній. За причини розвитку цієї сфери можна назвати: значну роль культури у суспільному житті, бо вона має зв'язок з речами важливими для кожної людини. Такими як дозвілля, відпочинок з цікавою тематикою, позакласним навчанням школярів, святами та обрядами пов'язаними з національною культурою тощо. Завдяки культурній сфері Україна є добре представленою в міжнародному просторі. Також розвиток даної сфери тісно пов'язаний з питанням існування держави, які проявляються у створенні якісних систем художньої освіти та підвищення кваліфікації працівників, що несуть відповідальність за наповнення вільного часу кожної людини. Культура також є тісно пов'язаною із духовністю та наповненням нею заходів, що реалізуються державою заради власного зміцнення. Окрім

зазначених існують й інші фактори, що підтверджують значимість даної сфери у сучасних умовах та наголошують на необхідності у її підтримці. Для того щоб реалізувати успішне функціонування сфери культури необхідне дотримання таких чинників: чітко зазначений напрям діяльності, професійні кадри, підготовлені до роботи у нових умовах; фінансування та матеріально-технічне забезпечення роботи системи та підтримка проектів, що реалізуються у даній сфері.

Культурна діяльність людини втілена в багатьох сферах: художній, релігійній, науковій, моральній, комунікативній. До цих сфер можна віднести і політику, техніку, економіку, оскільки вони також представляють собою культуру в її найбільш загальному тлумаченні – як результат людської життєдіяльності, здійснюваної безперервно з моменту розвитку цивілізації. Разом з цим слід зазначити важливий факт: форми і способи культурної діяльності неоднакові в різних культурах і культурних епохах, прикладами чого служать технічний рівень культур стародавніх цивілізацій, античності, середньовіччя, сучасності; мінливість обрядових і ритуальних традицій; значна різниця в рисах мистецтва живопису, музики, літератури; загальні ментальні відмінності. Культура має головну особливість – в будь-якому своєму втіленні, в будь-якому способі своєї реалізації вона залишається соціальною: саме людина конструє культурний простір, виражений в видах творчого продукту, традиціях і звичаях, національних рисах суспільства окремої держави, політико-економічних умовах. Безумовно, що між шарами соціального і індивідуального в культурі відбувається очевидний і безперервний контакт, заснований на взаємозалежності: створене однією людиною стає шедевром мистецтва і пам'ятником культури, а створене суспільством визнається загальнокультурною цінністю.

Способи соціокультурної діяльності завжди знаходяться в стані зміни і вдосконалення, що дозволяє особистості розвиватися, одночасно будучи включеною в процес культуротворчості, що приймає результати культурної діяльності і виражає культурні цінності, котрі відносяться до конкретного

спільноті (середовища). Зауважимо, що соціокультурна діяльність дає не тільки духовні, але й матеріальні результати, приводячи до технічного прогресу, поліпшення умов праці і життя. Створення музеїв, виставок, театрів, культурних центрів, центрів творчості та дозвілля - все це відноситься до результатів соціокультурної діяльності суспільства кожної держави.

Вираз «єдність і різноманіття культури» найбільш чітко характеризує її сутність: культурні відмінності обумовлені часом і простором, тобто розвитком людства в цілому, що, безумовно, призвело до різних форм культури у різних народів; культурна цілісність є доказом творчості та діяльності людини і суспільства як таких, поза національних відмінностей. Говорячи про соціокультурну діяльність в цілому, можна привести слова М.М. Ярошенко: «Соціально-культурна діяльність повинна бути зрозуміла як сукупність педагогічних технологій, які забезпечують перетворення культурних цінностей в регулятор соціальної взаємодії, а також технологічно визначають соціалізуючі виховні процеси» [115, с. 42]. Коментуючи висловлювання, слід зазначити, що соціокультурна діяльність дійсно сприяє вихованню людської особистості в соціальному, психологічному та духовному відношенні.

Особливе місце у діяльності культурної сфери займає фестиваль. За роки проведення таких заходів вони стали невід'ємною частиною світогляду кожного відвідувача, бо саме там можна задовольнити рекреаційні, естетичні та гносеологічні потреби. Активний розвиток популярності фестивалів на сьогодні зумовлений передусім створенням культурного простору в районах, де немає сталого культурного життя. Проведення таких заходів привносить у буденне життя елементи свята, відпочинку, радості, новизни тощо. Ще одною особливістю, що робить фестиваль привабливим є конкурсна та змагальницька складова, яка заохочує відвідувачів спробувати себе у іншій ролі. Також можна сказати, що такі заходи стають популярними через характерні місцеві особливості притаманні тому чи іншому регіону. Наприклад можна назвати презентацію найцікавіших форм мистецтва чи обрядовості, а також різноманітні види національної кухні. Популярність фестивалів зумовлює

розвиток мистецтва та культури, а також заохочує відвідання заходів різними прошарками населення.

Характерною ознакою сучасного фестивального руху є заснування заходів фанатами та ентузіастами своєї справи, а не державою. Це зумовлює особливі ознаки заходів, бо організація залежить від досвіду, культурного рівня, фінансів, менеджерських навичок і маркетингу. Серед сучасних особливостей також можна назвати значний інтерес до національно-культурної складової держави. Це можна відмітити розглядаючи тематику фестивалів, що проводяться. Національна культурна спадщина, зазвичай, знайома кожному з відвідувачів заходу, бо питання національної історії, народних звичаїв, дозвілля та докільця цікавлять кожного члена соціуму. Отже, можна сказати, що заходи направлені на національну тематику є успішними. При широкому погляді на дану проблему можна відмітити, що за допомогою таких заходів можна вирішити значну кількість політичних, політико-культурних чи політико-мистецьких завдань. Також фестивальна діяльність тісно пов'язані з питаннями толерантності, а саме: налагодженням міжетнічних контактів, знайомством із культурою інших народів, донесенням розуміння загальнолюдських цінностей, які поєднують кожну людину незалежно від національності та кольору шкіри, таких як мир, спокій, щастя, добробут. Це є основною заслугою фестивального руху, що активно розвивається.

Організація культурних заходів позитивно впливає на систему цінностей населення країни. Покращується ставлення до своєї історії, звичаїв, нематеріальної спадщини та своєї ролі у культурному процесі та просторі. Учасники фестивальних заходів підвищують свій культурний та освітній рівень. Роль цього аспекту фестивального руху складно переоцінити.

Розглядаючи сучасні соціальні, політичні та економічні умови можна відмітити питання духовного розвитку кожної людини та залучення її до культуротворчих процесів у державі, що на даний час є дуже актуальним. Як один з засобів культурного розвитку українців виступають гастрономічні фестивалі, що здобули поширення та велике культурне значення за останні

роки. За таких умов помітними стають дедалі динамічніші та інтенсивніші форми змін у фестивальному просторі, який на даний час формується з національної культури та кулінарних традицій та опирається на європейський та пострадянський досвід.

Обставини розвитку культурного простору держави мають під собою різне підґрунтя. Основними факторами що впливають на цей процес є стабільність та забезпеченість життя громадян, а також розвинений міжкультурний діалог. Допоміжними ж факторами виступає фестивальна діяльність, а саме гастрономічні фестивалі. Такі види заходів сприяють розвитку кулінарного мистецтва, збагачують смаковий досвід, надихають на знайомство з національними та зарубіжними стравами, слугують майданчиком для знайомства із культурними цінностями та традиціями різних народів та сприяють створенню нових форм гастрономічної творчості в процесі соціокультурного обміну.

Гастрономічний фестиваль є найліпшим фактором розвитку національної культури, міжкультурних відносин та відкриття молодих талановитих кулінарів. Часто в рамках даних заходів встановлюють нові рекорди з приготування найбільших страв та проводять кулінарні майстер-класи.

Фестивалі сприяють творчому спілкуванню, збереженню національних традицій, формуванню нових ідей та смаків, обміну досвідом між учасниками, задля покращення рівня своєї майстерності, та відвідувачами, задля здобуття нових знань. Складові сучасного гастрономічного фестивалю такі: соціально-культурний обмін, передачу знань та традицій, пізнавальний тур. На сьогодні дані заходи стають активними учасниками культуротворчого процесу. Фестивалі, які проводять на території країни мають різний масштаб, зміст, сфери впливу тощо. Визначення статусу кожного окремого заходу можна за обсягом культурологічних завдань.

Фестивалі, що мають міжнародний статус визначають напрямок розвитку сучасної кулінарії, зберігають багатовікові історичні традиції, запроваджують

нову естетику смаку. Завдяки гастрономічним фестивалям українською національною культурою та кухнею цікавляться у всьому світі.

Під час проведення заходів із гастрономічною тематикою відбувається активна взаємодія учасників та відвідувачів. На відміну від приготування їжі вдома чи у ресторані такий фестиваль поєднує широке коло відвідувачів, поліпшуючі цим процес спілкування та активної участі у творчості, яка стає потужним каталізатором культурного розвитку.

Таким чином, фестиваль займає особливу область в просторі культурної діяльності, відрізняючись високим ступенем значущості для суспільства, сфери міжнародних відносин та окремої особистості. Фестиваль цілком логічно вирізняється як первинна людська культурна форма, що вказує тим самим на його незмінну присутність у всіх відомих культурах. Ми вважаємо, що аналіз культуротворчих функцій фестивалю можна почати з функції міжкультурної комунікації. Фестиваль є невід'ємною складовою культури як знаково-комунікативної системи, він представляє унікальний зразок різнорівневого спілкування, створює можливості для плідної міжкультурної комунікації, результатом якої стає взаєморозуміння людей які є представниками різних культур та цілих спільнот, характер різниці між якими може бути, наприклад, етнічним, соціальним, віковим, професійним тощо.

Однією з характеристик фестивалю визнається глобальність процесу формування культурного продукту, який є частиною культури. Він набуває статусу міжнародної культурної зустрічі у культурному просторі, під час якої відбувається масштабний творчий взаємовплив і культурний обмін. Окрім цього, фестивалі дозволяють різним націям об'єднуватися на певній культурній платформі, при цьому створюючи винятковий власний продукт, що має високу культурну цінність. Також потрібно зауважити, що функція міжкультурної комунікації переходить в функцію створення культурних цінностей та культурної співтворчості: протягом проведення заходу формується тонкий зв'язок – культурна рефлексія, що дозволяє зробити аналіз й особливостей культури окремої країни в цілому, і спробувати порівняти її зі специфічними

ознаками іншої держави. Поява нової гілки культури цілком може стати результатом цієї рефлексії, здатної відповідати потребам гіперспільноти, яка сформувалася під впливом фестивалю. Тому доцільно в контексті функції міжкультурної комунікації вести мову і про творчі функції фестивалю щодо соціуму та культури. Процес конструювання культурних цінностей здійснюється на особливій фестивальній платформі, спільній для країн (культурна цінність звичаїв, традицій, історії та науки, мистецтва, естетики, етики та моральності норм поведінки,) та особливих для кожної окремої нації (культурна цінність конкретного ритуалу, дотримання закону, зразків наслідування, наукових здобутків).

До наступної, рефлексивної функції фестивалю, нашу увагу привертає культурна рефлексія. Репрезентація культурних досягнень та надбань стає не тільки головною метою фестивалю, саме цей аспект слугує для розкриття сутності рефлексивної функції: свідомість окремої особистості та суспільна культурна свідомість досягати розвитку тільки в ситуації постійного осмислення культурних реалій, появи нових творчих продуктів, що мають відношення саме до епохи сучасності. Існування людини в світі духовних вчинків, формування цінностей культури і акту творчості, осмислюється саме за допомогою фестивалю. Рефлексивна функція пов'язана з функцією соціалізації, яка є настільки ж важливою для загального розвитку людини, оскільки саме в процесі соціалізації вона знаходить повноцінне самосвідомість та усвідомлення своєї особистості. Функція соціалізації у просторі фестивалю так само, як і рефлексії, отримує культурно-мистецьку спрямованість; тим самим соціалізація людини відбувається не тільки по відношенню до прийняття суспільства в цілому, але й до усвідомлення його творчого досвіду.

Будучи масштабним заходом, фестиваль має свій сценарій для кожної групи задіяних учасників: виступаючих, глядачів, організаторів та спонсорів. Кожна група на фестивалі виконує певну функцію заплановану сценарієм. Тому необхідно сказати про можливу реалізацію ігрової функції фестивалю – не на кожному новому його етапі, але в окремих сценарних елементах. Наявність

сценарію фестивалю зобов'язує його учасників бути залученими до ігрового простору цього свята, приміряючи на себе іншу соціальну роль – втілювача творчої новизни та носія культурних традицій.

Функція регулювання культурної політики також відноситься до кола культурних функцій фестивалю, особливо якщо мова йде не тільки про міжнародні, а й про регіональні фестивалі. У багатьох регіонах дані заходи мають статус засобу культурної політики - завдяки проведенню фестивалю регіональне міністерство культури може відстежувати нові тенденції культурного розвитку суспільства, дізнаватися пріоритети суспільства, бачити ступінь інтересу соціуму до культури та даного заходу. Можна сказати, що функцію регулювання культурної політики можна сформулювати і в більш широкому сенсі – як нормативно-регламентуючу функцію, адже саме фестиваль слугує дзеркалом здатності влади до поглиблення культурних контактів і послідовного розширення, ненав'язливого залученню соціуму до різноманіття творчих видів, їх осмислення та споглядання.

Також фестиваль виконує історичну функцію, як можливість доторкнутися до певної епохи. Взаємопроникнення культурних епох відбувається при проведенні кожного наступного свята і конструється зв'язок між сучасністю і минулим. Фестиваль ніби пробуджує дух творчості, прагнення до осмислення культурних традицій та їх модифікацій в наші дні; здійснюється відновлення забутих форм мистецтва. Поширеність фестивалю в якості особливого соціально-культурного заходу підтверджується «світовим фестивальним рухом», що виявляє локальні типи культур, які розширюють загальний культурно-творчий простір. Історична функція відіграє роль своєї культурної ніші, в якій заключенні функції накопичення та збереження культурних досягнень та цінностей, завдяки чому реалізується функція освіти, виховання, пізнання й особистісного розвитку соціуму та кожної людини в цілому. Інакше кажучи, перебуваючи на місці учасника чи глядача, можна отримати неоціненний когнітивно-духовний досвід, що

актуалізує основні життєві цінності культурного характеру та необхідність творчої дії.

Сучасний світ переживає процес глобалізації та інтеграції, що не може не впливати на сферу культури. Тому важливою культурною функцією фестивалю стає інтеграційна. Вона активізувалася через створення глобалізацією проблеми стирання кордонів міжкультурного розмаїття в рамках міжнародного співтовариства. Тому фестиваль покликаний розглянути специфіку розвитку культури в різних країнах та посилити культурні відмінності. Маючи це за основу треба говорити про взаємовплив та культурну комунікацію, що властивий фестивалю: інтеграційний процес в цих межах передбачає повне збереження самобутніх рис національної культури країни, при демонстрації абсолютної винятковості нації. Інтеграційна функція обумовлює собою і функцію трансляції культурних особливостей окремих націй, спільнот і регіонів, тобто передачі сучасних досягнень і креативного досвіду не лише іншим поколінням, як це відбувається при реалізації історичної функції, а «по горизонталі», географічно розширюючи простір творчості та культури.

Не можна залишати без уваги той простий факт, що фестиваль – це свято, призначене не тільки для таких серйозних актів, як рефлексія і міжкультурна комунікація, а й захід, що закликає до відпочинку і проведення дозвілля. Безумовно вираз «проведення дозвілля» не зовсім відповідає семантиці фестивалю, але є сенс констатувати факт допитливості відвідувачів, яка може формуватися на кожному фестивалі спонтанно. Тому фестиваль також виконує функцію релаксу, знімаючи напругу, повертаючи людям можливість вільного світовідчуття та світосприйняття. Зауважимо, що фестиваль – особливий вид свята, що не має, безумовно, ніякого відношення до примітивних звеселяннєв. Навпаки, фестиваль виконує функцію справжньої релаксації – на основі повернення людині естетичного сприйняття світу, вміння бачити красу в камені або краплі води. Тому є сенс говорити про релаксивно-естетичну функцію фестивалю, який найбільш повно дозволяє людині відбити в своєму сприйнятті

культурний масштаб, акт творення та незвичайні форми репрезентації досягнень.

Додамо, що фестиваль дає можливість розвитку єдиного культурного простору, вкрай необхідного державі в цілому, який на тлі технічного прогресу терпить деякий занепад. Культурний діалог, підняття нерозкритих питань сутності культури, виявлення культурних лакун досить часто відбувається саме в рамках фестивалю, де культура грає свою головну роль – дзеркала особливих рис кожної окремої нації.

Проаналізувавши культурні функції фестивалю, можна дати визначення цьому феномену культури: фестиваль є незвичайною подією, що поєднує в собі закони культурної комунікації і рефлексії, можливість співтворчості, відсутність локальності, наявність вивіреної стратегії проведення та глядацької аудиторії. Здається, всі культурні функції фестивалю є логічним підсумком з'єднання окремих функцій культури і мистецтва – як самостійних областей людської діяльності, але взаємодіючих насамперед в просторі фестивалю. Будучи багатофункціональною структурою, фестиваль завжди конструює своєрідне культурне середовище з власними законами, соціальною активністю і суміщенням в собі реалій сучасності та історичних традицій. Остаточне резюмуючи сказане нами, відзначимо, що виявлені культурні функції художнього фестивалю якнайкраще доводять його актуальність як об'єкт наукових досліджень і затребуваність у сфері культури.

Висновки до розділу 2

Фестивальний рух налічує багатовікову історію, причиною такої протяжності даних заходів можна назвати передачу у спадок традицій діалогічної культурної взаємодії. Фестиваль виступає способом соціокультурного обміну такими категоріями як знання, досвід, вміння, при цьому можна зазначити, що діалогічність є рисою притаманною даним заходам від початку. Продуктивність діалогічного спілкування з іншими людьми

виражається у самопізнанні та самовдосконаленні. Зазначені дані дають підстави вважати, що форма діалогу у культурній взаємодії та досвід самопізнання людини є невіддільними. Саме тому в історії людства фестивалі являють собою виняткову цінність. Крім того культурний простір фестивалю є винятковою системою взаємодій між людьми різних національностей, культур та соціальних груп, насамперед у сфері гастрономії та соціуму.

З вище викладеного можна зазначити, що завдяки функціям, які має гастрономічний фестиваль, він стає майданчиком для творчості, ідейного обміну та створення нових культурних цінностей. Такі процеси призводять до активізації крос-культурної комунікації та укріпленню міжкультурних контактів та зв'язків.

РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА НАПРЯМКІВ ПОКРАЩЕННЯ ГАСТРОНОМІЧНОГО ФЕСТИВАЛЮ «СЛОБОЖАНСЬКИЙ ГАСТРОФЕСТ – ТРАДИЦІЇ ТА КУЛЬТУРА»

Сумська область довгий час знаходилася у списку областей у яких не були представлені гастрономічні фестивалі. Однак маючи перспективи для їх розвитку, наприклад, зростання кількості закладів ресторанного господарства у місті, вирішено було започаткувати власний фестиваль. Ідея заходу виникла у процесі проведення круглого столу у Сумській обласній державній адміністрації під час обговорення теми слобожанської кухні. Вона походила від присутніх на зустрічі представників влади, історії культури та готельно-ресторанного бізнесу. Індустрія харчування досить добре розвинена у місті, на даний час ми маємо приблизно 200 закладів громадського харчування. Кожен з яких може похвалитися прекрасною атмосферою, різноманітними стравами кухонь різних народів світу та гарним сервісом.

Головною метою проведення гастро-фестивалю «Слобожанські смаки» стала потреба у створенні туристичного бренду міста. Засобами для її реалізації стали локальні кулінарні традиції. Вибір смачної візитівки Сумщини, тобто страви, яка буде візитною карткою регіону і буде приваблювати туристів має важливе значення для туристичної промоції.

Основним акцентом у проведенні заходу стала популяризація місцевої слобожанської кухні та знаходження стародавніх рецептів національних страв. Ресторани-учасники фестивалю сприяли їхньому відтворенню та, за допомогою дегустації, збагаченню знань про національну гастрономію відвідувачів заходу.

Для найліпшого приготування рецептів автентичних страв на поміч закладам, що брали участь у фестивалі прийшли етнографи. Саме за їхньої допомоги учасники склали своє меню. Джерелами для знаходження рецептів стала, насамперед, творчість класиків української літератури. Основним взірцем для кулінарів стала неперевершена «Енеїда», яку по праву можна вважати національною кулінарною енциклопедією, та її автор Іван

Котляревський. Чудове наукове опрацювання цієї книги подарувало нам безліч цікавих рецептів страв, приправ та напоїв. Таких як баба-шарпанина і бараболя-маківниця, шпундри, лизень, лемішка із салом і конопляним насінням, путря, саламаха, софорок, шулики, зубці, крохналь та безліч інших. Треба зазначити, що кожна страва супроводжувалася у книзі відповідним рецептом.

Також чимало відповідних кулінарних рецептів можна знайти у книгах Миколи Гоголя, Івана Нечуя-Левицького, Григорія Квітки-Основ'яненка, а також гумориста Степана Руданського. На нашу думку, особливу увагу треба приділити історику, етнографу та поету Миколі Маркевичу, що є відомим уродженцем Сумщини, а саме села Дунаєць, що на даний час відноситься до Глухівського району. Його збірка «Звичаї, повір'я, кухня і напої українців», що вийшла друком в 1860 році представляє особливу цінність. Вона має окремий розділ, що присвячений народним рецептам. Наприклад, таким як: картопля з маком, в'юни з хріном, пелюстки, сластіони, пундик, затірка, полотки, перепічка, плескана, стовпці, таратута, індик з підливою, тетеря. Також напої та настоянки, що зготовлені на вогні: варенуха, запіканка тощо.

Перший фестиваль «Слобожанські смаки» був проведений на початку 2019 року, а саме на Різдвяні свята й тривав з 7 по 14 січня. Відкриття заходу відбулося 7 січня о 16 годині на стадіоні «Ювілейний». У 2020 році відбувся другий гастрофест «Слобожанські смаки», що був проведений з 7 по 26 січня проведення фестивалю. Відкриття заходу відбулося 7 січня о 13 годині на Покровській площі. У програмі обох фестивалів – традиційний вертеп від колядників із різних міст України, українські автентичні гурти, різдвяні конкурси та розваги, гастро-ярмарок, гарячі напої, цікаві сувеніри, конкурси та розіграші приємних призів (Додаток Г). Особливістю другого фестивалю стала тематика, а саме страви приготовані з додаванням конопель.

Кожен ресторан-учасник гастрономічного фестивалю протягом терміну проведення заходу пропонував у своєму закладі спеціально розроблене меню слобожанської кухні (Рис.3.1), яке обов'язково мало містити не менше 5 страв. В цілому за час фестивалю можна було спробувати близько 100 різноманітних

страв. В основному це були страви з м'яса, тому що Слобожанщина завжди славилася своїми м'ясними стравами (наприклад, домашньою ковбасою) і, звичайно ж, риби, адже Суми стоять на трьох річках (Додаток Д).

Рис. 3.1 Приклад оформлення фестивального меню

При проведенні першого фестивалю у ньому взяли участь 10 закладів: «Здибанка», «Карпатська колиба», «Simbiosi», «Козацька броварня», «Старий млин», «Шафран», «Ile de France», «Шалена шкварка», «Testo», «Family». У наступному році до фестивалю приєдналося ще 3 заклади, загалом було 13 учасників: «Crocodile», «Family», «Glamour», «Сумка», «Ile de France», «Safari», «Шафран», «Strudel», «Шалена шкварка», «Simbiosi», «Старий млин», «Козацька броварня», «Testo».

Протягом фестивалю відвідувачі закладів-учасників могли скуштувати найрізноманітніші автентичні страви Слобожанщини, приготовані у кращих традиціях та взяти участь у різноманітних конкурсах, а також проголосувати за найкращу страву.

Для того щоб отримати призи від партнерів фестивалю необхідно було взяти участь у заході, сфотографувати страву-учасницю та викласти її у соціальні мережі Facebook чи Instagram з хештегом [#сумигастрофест](#) або [#sumygastrofest](#).

Окрім народного вибору на фестивалі була присутня експертна комісія, що куштувала страви, оцінювала їх та по закінченню заходу обирала найкращих його учасників.

У 2019 році експертна комісія обирала переможців у 5 номінаціях:

1. Номінація «Найкраща страва»

Рис. 3.2 Бараболя-маківниця від «Simbiosi&Япі»

2. Номінація «Народний вибір»

Рис. 3.3 Кров'янка з тушеною капустою від «Family»

3. Номінація «Автентична страва»

Рис. 3.4 Шпундра від «TESTO»

4. Номінація «Традиційна кухня». Кафе «Старий Млинъ» за традиційний підхід до приготування страв.

5. Номінація «Народний заклад». Ресторан «Шалена Шкварка» за найбільшу кількість чеків у рамках гастрофесту.

У 2020 році експертна комісія визначила 5 таких номінацій:

1. Номінація «Найкраща страва»

Рис. 3.5 Конопляні вареники з індишкою від «Старий Млинъ»

В цій страві поєдналася традиційна кухня, майстерність та місцеві слобожанські продукти.

2. Номінація «Відродження смаку». Кафе «Сумка» за відродження справжнього слобожанського смаку – смаку конопель.

3. Номінація «Креативна кухня». Кафе «Glamour» за творчій пошук, яскравий подачу та оригінальність у роботі з локальними продуктами.

4. Номінація «Автентична кухня». Кафе «Safari» за відродження та смачну адаптацію до сучасності автентичних страв Слобожанщини.

5. Номінація «Народний вибір». Кафе «Simbiosi» за дійсно смачні, слобожанські та сучасні страви.

На нашу думку, проведення гастрономічного фестивалю «Слобожанські смаки» є досить вагомим досягненням у культурному розвитку міста. Однак для покращення заходу потрібно провести деякі модернізації його організації та проведення. Першим етапом цього процесу є рекламне просування фестивалю для заохочення його відвідування. Всі події, що проводять у рамках просування фестивалю можна поділити на три стадії: pre-event, event й post-event.

Стадія pre-event. Зазвичай головним завданням перед фестивалем для його просування стає залучення великої кількості відвідувачів, а також притягування уваги до проекту в цілому. Можливе використання будь-яких засобів, включаючи PR, пряму рекламу, поштові розсилки. Вже за 2-3 місяці до початку варто робити найперші кроки, щоб сповістити аудиторію. Збільшення активності необхідне по мірі наближення дати відкриття. На останні 2-4 тижні перед початком заходу повинен припасти пік її активності.

Для того щоб підвищити рівень та відвідуваність заходу пропонуємо просувати фестиваль шляхом різноманітних рекламних носіїв. Можна використовувати різні види реклами. Наприклад, зовнішня реклама (білборди, сіті-формати, автобусні зупинки, відеоролики на плазмових панелях, лайтбокси, постери), промо-активності в місцях масового скупчення людей, реклама в ресторанах учасниках проекту (тейбл-тенти, стікери на вітринах і дверях, постери, газети-путівники фестивалю), реклама в друкованих ЗМІ, реклама на

ТВ та радіо, PR-кампанія (анонси в ЗМІ, промо-кампанія з медіа-персонами), власні digital ресурси (нативна реклама на сайтах, соціальні мережі Facebook, Instagram, YouTube та інші), SMM (сайти та соціальні мережі партнерів, промо-кампанії з блогерами та найчисленнішими спільнотами в соціальних мережах).

Стадія event. Після відкриття фестивального заходу промо-активність видозмінюється та знижується. Основний акцент, на даному проміжку проведення, потрібно зробити на PR роботу з пресою. Маємо декілька варіантів. По-перше, не варто нехтувати шансом спілкування з пресою після привернення великої уваги громадськості до проекту. По-друге, виникає нагальна необхідність у забезпеченні журналістів різними матеріалами (прес-релізи, інтерв'ю і т.і.) протягом фестивалю.

На нашу думку, гастрономічний фестиваль «Слобожанський гастро-фест» має не досить добре розроблені елементи бренду. Бренд фестивалю стає його особливістю, та за допомогою різних інструментів транслює та доносить до відвідувачів обрану концепцію заходу. Візуальні атрибути бренду, такі як логотип, фірмовий стиль та сайт, стають візуальним вираженням концепції фестивалю, вони потрібні для створення більш цілісного й неповторного образу події на візуальному рівні, для того щоб через них впливати на сприйняття відвідувачів фестивалю.

Створення власного сайту, що буде розроблений у стилістиці фестивалю та міститиме всі відомості про захід створює його позитивний імідж серед відвідувачів. На його просторі можна розміщувати програму фестивалю, популяризаційні промо-ролики, фотографії страв з меню кожного закладу, а також колажі з них. Також доцільно викладати відомості з гастрономічної історії регіону та рецепти місцевої кухні.

Для покращення даної складової заходу необхідним є впровадження впровадження новітніх дизайнерських тенденцій в розробку фірмового стилю. Свою увагу організаторам у першу чергу варто звернути увагу на заходи при розробці дизайну концепції фірмового стилю, такі як: розробка унікальності та основної ідейної цінності фестивального заходу, за допомогою кольору, образів

та детальних елементів, що дозволить поєднати оригінальний оригінальний концепт в єдиний образ. Також потрібно звернути свою увагу на збереження цілісності фірмового стилю у всіх його ідейних проявах, починаючи з етапу розробки логотипу – завершуючи візуальним оформленням сторінок соціальних мереж. Під час розробки дизайн-проекту сучасного фестивального заходу треба пам'ятати про важливість пошуку унікальності, ідейності та детальному пропрацюванні усіх елементів бренду.

Відкриття фестивалю, є його прологом з точки зору режисури. Одним з найважчих завдань при підготовці та проведенні церемонії відкриття є необхідність створити комфортне спілкування, тому що це перша очна зустріч відвідувачів з концепцією проведення заходу. Саме в відкритті найбільш повно, за умови виконання закладених завдань, (з використанням художнього та документального матеріалу) розкривається суть, сенс та зміст фестивалю. На нашу думку, даний фестиваль досить успішно реалізовує відкриття фестивалю, що є безперечним плюсом для його відвідувачів.

Слід зазначити, що практично всі фестивалі мають не тільки гастрономічну спрямованість, але й тим чи іншим чином пов'язані з культурними, екологічними, спортивними й розважальними заходами, що викликає додатковий інтерес до події (Рис. 3.6).

Музичний концерт	Майстер-клас	Лекції, семінари кухарів та експертів	Симпозіуми та конференції
Виставка, ярмарок	Карнавал та феєрверк	Театральний спектакль	Ігри та змагання

Рис. 3.6 Спектр заходів гастрономічного фестивалю

Згідно зі схемою гастрономічний фестиваль може включати та містити: музичні та танцювальні концерти й шоу, театральні та циркові вистави, майстер-класи, лекції та семінари кухарів і кулінарних експертів, гастрономічні

симпозіуми та конференції, гастрономічні змагання, спортивні ігри, виставки, ярмарки, покази мод, конкурси краси, карнавали, міні-тури та екскурсії.

З попередньо викладеного матеріалу можна зазначити, що одним з найдоцільніших заходів проведених у рамках гастрономічного фестивалю стає гастрономічний майстер-клас. Гастрономічний майстер-клас, як захід на базі підприємства громадського харчування повністю відповідає усім вимогам сучасного віяння ресторанної справи, адже це відмінний привід для людей провести час з користю, бо майстер-клас – це в першу чергу навчання, пізнання культур, кухонь і рецептів через призму кулінарії. Так само гастрономічні майстер-класи в силу своєї гнучкості можуть міняти свою основну тематику: вони можуть бути організовані для компанії дорослих людей, або навпаки стати базою дитячого свята. Так само гастрономічний майстер-клас може стати професійним заходом, якщо, наприклад, його основною темою стане навчання кухарів інших ресторанів приготування незвичайного страви зі складним рецептом. Тому гастрономічний майстер-клас може стати новим способом залучення відвідувачів до фестивалю, що є його основним завданням. Для організації майстер-класу у рамках гастрономічного фестивалю доцільно скористатися моделлю наведеною на Рис. 3.7.

Майстер-класи схожі на компактні курси підвищення кваліфікації для тих, хто вже відбувся як фахівець, а також на навчально-розважальні заходи для всіх відвідувачів зацікавлених у приготування тематичних фестивальних страв. Вони допомагають урізноманітнити заходи та дізнатися щось нове, а також ознайомитися з сучасними технологіями, методиками й авторськими доробками у приготування страв. Майстер-клас відрізняється від семінару тим, що під час його проведення провідний фахівець розповідає і показує, як використовувати на практиці нову метод або технологію. Наявність строгих та єдиних норм не закладена до методики проведення майстер-класів.

Останнім часом список майстер-класів, які можна проводити на фестивальних заходах, різко збільшився. Для того щоб краще розуміти формат заходу, що підходить для конкретного фестивалю потрібно звернутися до

класифікації. Майстер-класи можна класифікувати за декількома факторами та поділити на такі групи.

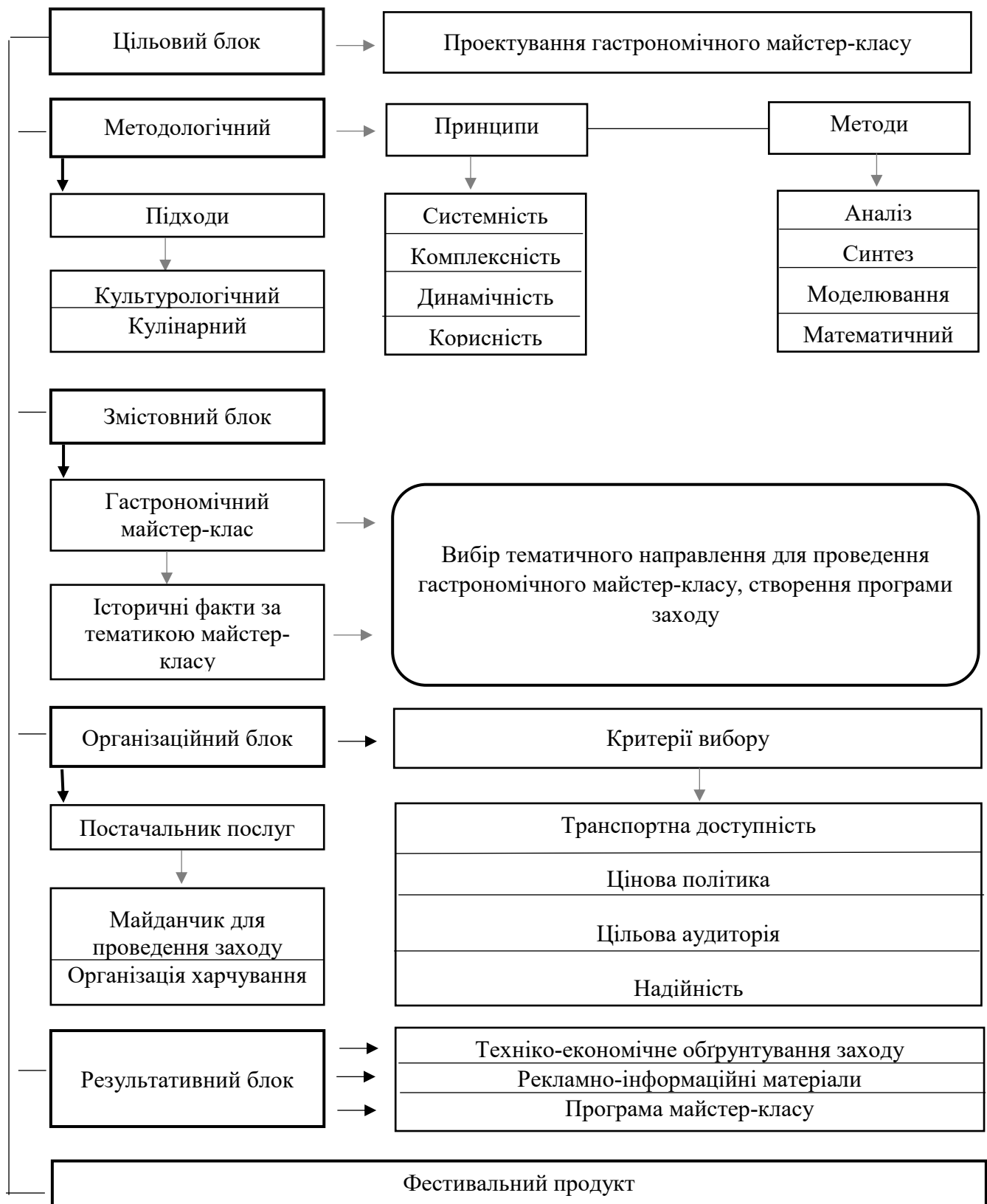

Рис. 3.7 Модель проведення гастрономічного майстер-класу [57]

1. За формою організації:

- навчальні – майстер-клас може тривати 60-120 хвилин. За цей час можна створити цікавий арт-об'єкт і дійсно отримати нові знання та навички, які потім часто переростають в хобі;
- розважальні (ознайомчі) – якщо на заході багато гостей, для них створюються цікаві розважальні зони в форматі швидкої та цікавої роботи. Біля столу майстра може одночасно працювати 4-5 чоловік, на роботу йде 10-15 хвилин, прохідність - 20 осіб на годину, іноді 30.

2. За віковими категоріями:

- для дітей і підлітків – заняття організовуються з дітьми від 4 до 14 років (в кожному випадку підбираються завдання за віком). Майстри мають досвід роботи з малюками та підлітками, допомагають зосередитися і виконати складні маніпуляції;
- для дорослої аудиторії – у цьому випадку буде показана більш складна техніка при створенні та декодування предметів, в кулінарних майстер-класах вибір падає на ексклюзивні страви. Такі заходи для дорослої аудиторії відрізняються великим обсягом інформації, більшою практикою та самостійністю [57].

Отже, майстер-класи – це нетривалі за часом групові заняття, де на практиці можна навчитися техніці виготовлення різних речей або отримати нові навички та вміння в будь-якої діяльності. Теоретична частина, якщо є, то, як правило, нетривала. Кожній людині такі заняття дають можливість висловити свою індивідуальність, через творчість розкрити свій внутрішній світ та усвідомити нові можливості, побачити та одразу оцінити результати своєї самостійної роботи, і можливо знайти собі захоплення на все життя.

На нашу думку, ще одним заходом, що дає можливість більш широко реалізувати можливості фестивалю може стати гастрономічна екскурсія.

Екскурсія – це пізнавальний вид діяльності, що позитивно впливає на активне сприйняття людиною нових знань; колективні подорожі, походи до визначних місць, музеїв, промислових підприємств, сільськогосподарських

виробництв, на історичні об'єкти з науковою, загальноосвітньою, культурно-освітньою метою. За однією з версій слово «екскурсія» походить від латинського слова *excursion* поїздка [44].

Гастрономічна екскурсія – це відвідування нових місць і можливість знайомства зі зразками місцевої чи регіональної кухні, що поєднує у собі історію, звичаї, легенди та гастрономію, при цьому зберігаючи всі ознаки екскурсії. Вона дає можливість спробувати на смак нове місто чи місцевість, взяти участь у дегустації, майстер-класі з приготування тієї чи іншої страви, дізнатися кулінарні звички та традиції того чи іншого суспільства на чільне місце яких поставлені смакові враження. Часто гастрономічна екскурсія є тісно пов'язаною з дегустацією продуктів представлених під час її проведення.

Як й інші форми культурно-просвітньої роботи, екскурсія має певні, властиві тільки їй особливості в методиці організації проведення. Дані ознаки розповідають про подібність з іншими формами або ж підкреслюють її корінну відмінність від них.

В будь-якій екскурсії присутні такі загальні ознаки:

1. За часом тривалості проведення від 45 хв (однієї академічної години) до однієї доби.
2. Наявність екскурсантів (індивідуалів або групи).
3. Присутність екскурсовода, що веде екскурсію.
4. Показ екскурсійних об'єктів на місці їх розташування, тобто зорове сприйняття та наочність.
5. Заздалегідь складеному маршруту за яким пересуваються учасники екскурсії.
6. Цілеспрямований показ об'єктів та певна ідейність.
7. Активна діяльність учасників (спостереження, дослідження, вивчення об'єктів) [44].

Формального права називатися екскурсією позбавляє відсутність хоча б однієї з названих вище ознак.

Вступ, основна частина, закінчення являються у простому вигляді схемою проведення всіх екскурсій незалежно від теми, форми і виду.

Як правило, у вступі присутні дві частини:

- організаційна (знайомство та інструктаж екскурсійної групи щодо правил поведінки та безпеки в дорозі та на екскурсійному маршруті);
- інформаційна (невелике повідомлення про тему, тривалість і протяжність маршруту, час відправлення і прибуття, місце закінчення екскурсії) та санітарні зупинки [44].

На конкретних об'єктах, поєднанні показу і розповіді будується основна частина екскурсії. Вона має декілька підтем, що розкриваються на об'єктах та пов'язані темою. Кількість підтем екскурсії варіюється від п'яти до дванадцяти. Для створення екскурсії важливим є підбір об'єктів таким чином, щоб вони допомагали розкрити зміст теми екскурсії.

Закінчення, як і вступ, не має зв'язку з об'єктами екскурсії. За часом воно повинно займати 5-7 хвилин та складатися з двох частин. Перша – підсумок змісту екскурсії, висновок за темою та метою екскурсії. Друга – інформація про інші екскурсії для розширення й поглиблення даної теми.

Важливим є створення цікавої екскурсії не обтяженої зайвою інформацією. Спосіб подачі матеріалу повинен не стомлювали, а сприяти її найліпшому сприйняттю тією чи іншою категорією екскурсантів.

Зважаючи на це, тематично екскурсія неодмінно повинна орієнтуватися на певну категорію екскурсантів (молодь, дітей або дорослих, жителів мегаполісів або малих міст, підприємців чи працівників бюджетних організацій тощо).

Наприклад, при наданні екскурсії, у рамках фольклорного туру, акцент у розповіді та показі треба зробити на національні особливості регіону, історію, пам'ятки. Показу виробництв тих чи інших продуктів слід приділяти увагу якщо екскурсія входить до програми гастрономічного туру. Доцільно об'єднувати декілька видів екскурсії для підвищення екскурсійного інтересу.

При реалізації рекреаційно-орієнтованого дозвілля особливе значення має гра. Вона характеризується розважальністю, емоційністю, видовищністю, розслабленістю. Гра є багатофункціональною. Вона змістовно заповнює вільний час, вчить творчому мисленню, розвитку особливих умінь, активній дії. Людина у грі є вільною від природної залежності та здатною виступати як суб'єкт, творець, не примушений діяти. Відособлених від інших сфер, знаходження поза простором та часом й звичайним життям є важливою характеристикою гри. Гра потребує відокремлення учасників від повсякденного життя, від виробничої діяльності, від нормативного соціального середовища.

Велику кількість особистісних якостей необхідно виявити кожному учаснику у процесі гри: волю, наполегливість, вміння ризикувати, спритність та ін. Людині нерідко доводиться виявляти ті ж самі властивості у житті, тому гра стає її імітацією. Гра, в той же час, створює ситуацію швидко мінливої зміни психічних відчуттів і станів: азарт ризику, адреналін, очікування, радість перемоги, напруженість, гіркота поразки. Перебування в таких ситуаціях сприяє емоційній розрядці та зарядженні новою енергією. Саме цей факт актуалізує використання ігор при плануванні додаткових заходів під час проведення фестивалю.

В першу чергу тема впровадження ігрових технологій наводить на думку про такий популярний в останні роки вид розваг, як квест.

Квест (від англ. quest) – це вид інтелектуально-рухливих ігор, пов'язаних з орієнтуванням на місцевості.

Перші аналоги квестів, як інтерактивних ігор у містах, з'явилися в Білорусії у 2001 році завдяки мінським студентам. Зараз це складно організований захід, суттю якого є проходження декількох рівнів (по аналогії з комп'ютерною грою), де гравці виконують різні завдання.

Мета гри – знайти зашифроване місце на обумовленій території, а також виконати певні дії, які передбачені завданням, і перейти до наступного. Гра триває доки всі завдання не будуть виконані.

Різноманіття квестів вимагає необхідності у їх класифікації:

- 1) за місцем проведення: в одному приміщенні (в музеї, бібліотеці, сільській хаті), на території агросадиби, в місті, в селі, за межами населених пунктів;
- 2) за складом учасників: індивідуальні, командні;
- 3) за видом пересування: пішохідні, вело, мото, автомобільні, на конях, на байдарках тощо та комбіновані;
- 4) за типом проходження: лінійні (учасники проходять завдання послідовно одне за іншим), нелінійні (всі завдання доступні на початку гри, а учасники самі обирають черговість їх проходження), сюжетні;
- 5) за типом завдань: інтелектуальні, пошукові, екстремальні;
- 6) за жанром: історичні, архітектурні, літературні, пригодницькі, фантазійні, містичні тощо.
- 7) за технікою: театралізація; екскурсія;
- 8) за часом проведення: денні, нічні [44].

Квести здатні відігравати особливу роль у рамках фестивалю. Вони можуть урізноманітнити дозвілля учасників заходу з одного боку та створити нові можливості для ознайомлення з історією, культурою та традиціями України та свого регіону – з іншого.

Процедура розробки квест-екскурсії в цілому спирається на підходи, які використовуються при розробці традиційної екскурсії, але й має певні особливості.

Вона складається з наступних етапів:

Етап I. Вибір теми квест-екскурсії. Розробка творчого задуму сюжету. Написання легенди.

Легенда (початок драматичного сюжету) обов'язково має відповідати історичній правді в описі історичних подій. Проте це не заважає фантазійному продовженню та введенню вигаданих персонажів.

Етап II. Відбір об'єктів та локацій. Підготовка екскурсійного матеріалу для кожної локації.

Екскурсійний матеріал може бути представлено у друкованому вигляді – путівниках (наприклад, в музеях).

Зазначимо, що екскурсія може передувати квесту (доцільно на коротких маршрутах). Міні-екскурсії можуть проводити представники організатора на окремих локаціях.

Етап III. Підготовка системи завдань (можуть бути розміщені у запакованих конвертах) та підказок до кожного об'єкту або на кожній локації (якщо виникнуть проблеми із вирішенням завдань, можна отримати спеціальну підказку, яка буде коштувати штрафних балів або часу). Для підказок можна використовувати, наприклад, наявні пам'ятні знаки, рельєфні панно, старовинні вензелі, меморіальні дошки або латинські написи тощо.

Етап IV. Відбір методичних прийомів, до яких відносяться можливість:

- використання гаджетів і сучасних технологій (можливість учасників отримувати завдання через SMS, або за допомогою QR-кодів прихованих в різних місцях);
- використання тварин;
- створення необхідного інвентарю з предметів народного побуту чи підручних матеріалів.

Етап V. Формування різних варіантів маршруту для різних учасників (команд), формування хибного маршруту (т. зв. пастки).

Етап VI. Розробка системи оцінювання, яка повинна мати кілька критеріїв: час, правильність виконання завдання, додаткові бонусні або штрафні бали. Якщо відповідь була помилковою, учасники відкривають конверти з неправильним завданням або завданням-пасткою. В першому випадку, це призведе до того, що учасники прийдуть до фінішу, пропустивши кілька завдань. А це втрата права на перемогу (доведеться відправлятися виконувати пропущенні завдання). В іншому випадку учасники втрачають велику кількість часу на виконання завдання-пастки або рух хибним шляхом.

Етап VII. Визначення вимог до учасників та складу команд. Підготовка атрибутики для проведення квест-екскурсії: карт, шляхових листків, завдань та

іншого. Відбір та підготовка аніматорів (осіб, які можуть видати чергове завдання, або допомогти з підказкою) для роботи на локаціях. Для цієї ролі чудово підходять місцеві мешканці та працівники різних професій.

Етап VIII. Написання повного сценарію квест-екскурсії.

Етап IX. Проведення квест-екскурсії.

Церемонія закриття (нагородження) – це фінальна точка фестивалю, тому даний захід є одним з найяскравіших. І готуватися до нього, звичайно, необхідно заздалегідь. В цілому до церемонії закриття (нагородження) пред'являються ті ж вимоги, що і до будь-якого іншого масового заходу. Організаторами фестивалю продумується форма, зміст, художнє, музичне та світлове оформлення, підбираються ведучі. Хоча при підготовці треба врахувати деякі нюанси.

1. Перш за все церемонія закриття – це прощальне слово фестивалю від всіх учасників. Це поєднання творчих виступів колективів з добрими побажаннями на адресу фестивалю і його організаторів. Тому при підготовці сценарію організатори повинні заздалегідь знати, хто з учасників буде виходити на сцену і в чому полягає суть їхнього виступу.
2. Всі учасники церемонії є не тільки глядачами дійства, а і його активними учасниками, тому сценарний хід заходу слід вибудувати таким чином, щоб кожен з присутніх міг на деякий час стати головною дійовою особою.
3. Дуже часто церемонію закриття поєднують з церемонією нагородження, у такому випадку при підготовці до заходу, потрібно мати чітке уявлення про те, якою буде послідовність нагородження, кого нагороджуватимуть, і хто з почесних гостей буде вручати дипломи та подарунки.

Стадія post-event. Лише після проведення аналізу планів і результатів можна поставити крапку в проведенні фестивалю. Це потрібно зробити задля уникнення повторення помилок і закріплення найбільш вдалих моментів. Для того щоб мати достовірні знання, щодо фестивалю у процесі його проведення доцільним буде провести анкетування відвідувачів заходу. Представлену нижче

анкету можна розмістити на офіційних сторінках фестивалю, задля покращення заходу під час наступного проведення. Анкета складена автором.

Анкета відвідувача фестивалю

1. Позначте, будь ласка, Вашу стать:

- ☐ Жіноча
- ☐ Чоловіча

2. Будь ласка, вкажіть, до якої з перелічених нижче вікових груп Ви належите:

- ☐ 18 – 24
- ☐ 25 – 34
- ☐ 35 – 44
- ☐ 45 – 54
- ☐ 55 – 64
- ☐ 65 – 74
- ☐ 75+

3. Чи вважаєте Ви, що проведення гастрономічного фестивалю «Слобожанський гастрофест» позитивно впливає на формування іміджу Сумського регіону та розвиває культуру населення?

- ☐ Так, подібні фестивалі сприяють формуванню позитивного іміджу регіону та розвивають культуру
- ☐ Ні, проведення даних фестивалів ніяк не впливає на показники зазначені у питанні

4. Чи вважаєте Ви, що проведення гастрономічних фестивалів формує позитивний образ сумлінних рестораторів та виробників місцевих товарів?

- ☐ Так, подібні фестивалі сприяють популяризації слобожанської кухні та продукції місцевих товаровиробників
- ☐ Ні, проведення даних фестивалів ніяк не впливає на якість ресторанної продукції та продукції місцевих товаровиробників

5. Оцініть якість організації гастрономічного фестивалю.

- ☐ Високий рівень організації заходу

○ Недостатньо якісна організація заходу

6. Оцініть якість інформації та розрекламованості, щодо проведення та заходів організованих у рамках гастрономічного фестивалю.

- Гарне освітлення фестивалю
- Недостатнє освітлення фестивалю
- Про проведення зазначених фестивалю дізнався вперше

7. Напишіть з яких рекламних джерел Ви дізналися про проведення фестивалю (реклама в газетах, журналах, постери, соціальні мережі тощо)?

Ваша відповідь: _____

8. Що, на Ваш погляд, необхідно поліпшити в способах та порядку інформування про проведення гастрономічного фестивалю?

Ваша відповідь: _____

9. Який з представлених до участі у фестивалі закладів Ви відвідали?

Ваша відповідь: _____

10. Чи задовольнило Вас наповнення меню та якість страв?

- Так
- Ні
- Інше: _____

11. Чи доступною, на Ваш погляд, є цінова політика закладів у рамках фестивалю?

- Так
- Ні

12. Чи вважаєте Ви, що програма гастрономічного фестивалю повинна бути наповнена великою кількістю заходів (кулінарні конкурси, творчі конкурси, презентації-дегустації та ін.)?

- Ні, це гастрономічний фестиваль, а не художній конкурс. Програма фестивалю не вимагає додаткових розважальних заходів.
- Так, фестиваль – це не просто виставлення продукції і послуг, але також й розважальний захід для жителів та гостей міста, він повинен заохочувати

активну взаємодію між учасниками та відвідувачами, позитивними емоціями, конкурсами і т. д.

13. Які заходи, на Ваш погляд, повинні бути в програмі гастрономічних фестивалів (кулінарні конкурси, творчі конкурси, презентації-дегустації, ігри, виступи танцювальних, творчих колективів та ін.)?

- Так
- Ні
- Інше: _____

14. Що, на Ваш погляд, потрібно поліпшити в організації гастрономічного фестивалю «Слобожанський гастротест»?

Ваша відповідь: _____

15. Запропонуйте свою оригінальну тему для проведення гастрономічного фестивалю у наступному році.

Ваша відповідь: _____

Висновки до розділу 3

Для проведення якісного фестивального заходу важливим є добре продумані та сплановані дії його організаторів, оскільки фестиваль є візитівкою та формує думку його учасників та відвідувачів. У науковій літературі відсутні джерела, що розкривають процес організації та проведення фестивальних заходів. У окремих статтях та брошурах можна зустріти, в основному, результати проведених фестивалів. Та на даний час можна говорити про певну технологію, дотримуючись якої можна організувати та провести якісний захід.

Організація фестивалю є дуже складним та відповідальним явищем. Участь представників іноземних держав та значної кількості гостей та учасників потребує відповідальності та вміння цікаво організувати процес.

Організація відкриття та закриття заходу є одним з найважливіших моментів. Однією з найважчих завдань у підготовці та проведенні церемонії відкриття є необхідність створити комфортну ситуацію спілкування, тому що

це перша очна зустріч всіх учасників фестивалю. Закриття чи Гала-концерт стають певним підсумком, фінал свята, головною подією, в якому організатори повинні, враховуючи проведений фестиваль, нагородити учасників та художній формі завершити захід.

На нашу думку, під час організації фестивалю доцільно проводити широку рекламну кампанію, залучати учасників до нових видів діяльності, наприклад гастрономічна екскурсія чи квест та проводити анкетування задля покращення наступних фестивальних заходів. Такі дії, надалі, призведуть до розвитку позитивного іміджу та створення власного бренду.

ВИСНОВКИ

У світі кожного року відбувається велика кількість різноманітних фестивалів, що мають на меті збереження та передачу традицій завдяки місцевій кухні. Тривалість кожного заходу варіюється: одні проходять за день, інші можна відвідати тільки у вихідні, а деякі мають протяжність у декілька тижнів. На теперішній час енергія фестивального руху ніби пронизує сучасний культурний простір. Що в свою чергу робить його однією з найбільш актуальних світових форм міжкультурної взаємодії. Проекти такого типу відрізняються не тільки багаторазовою повторюваністю, а здатністю у різних сферах культурної взаємодії запроваджувати використання фестивальних принципів спілкування. Що у свою чергу призводить до виникнення нових найрізноманітніших видів діалогу, в основі яких лежить фестиваль.

У першому розділі дослідження присвяченому теоретичним основам фестивальної діяльності ми дійшли висновку: фестиваль являє собою масове, святкове, суспільне дійство, яке тісно пов'язане із показом та оцінкою певних досягнень. Історично святкові заходи схожі на сучасний фестиваль можна прослідкувати ще з часів Античності. У давньогрецькому театрі тих часів широко застосовувалися фестивальні принципи, а саме: розміщення у центральній частині міста, суспільний характер, змагальність, тривалість протягом декількох днів та масовість. За часів доби Середньовіччя та Відродження їх ігрова природа стає підґрунтям фестивалю. Це зумовлює активне проведення карнавалів та містерій. Однією з особливостей подібних заходів стає їх художньо-творча складова, ознаками якої стало різноманіття видовищ народного мистецтва. Свята, що мали фестивальний характер, завжди були невід'ємною частиною культури будь-якої епохи. Розвиток нової міської культури та засобів масової комунікації у XX ст. сприяв посиленню фестивального руху.

На сучасному етапі розвитку фестивальний рух є явищем, що має у своєму складі велику кількість функцій. Вони реалізуються у освітніх,

культуроохоронних, рекреативних, культуротворчих та комунікативних технологіях. З початку виникнення і до сьогодення фестивалі зберігає усі особливості характерні для нього, як для культурного феномену. У ХХІ ст. унікальність фестивалю полягає у можливості реалізації комунікативних, соціальних, творчих та інших потреб соціуму и, спрямовані на духовний розвиток особистості.

На даний час на території України активно розвивається фестивальна діяльність. Кожен регіон протягом року проводить низку фестивалів різноманітної направленості. Загалом за рік проходять понад 400 заходів міжнародного та регіонального рівня. Особливе місце серед них займають гастрономічні фестивалі, що направлені на знайомство з кулінарними традиціями, приготуванням та дегустацією національних страв. З усього різноманіття фестивалів гастрономічної тематики можна виділити фестивалі вуличної їжі, алкогольних напоїв, овочів та фруктів, солодоців, присвячені одній страві тощо. Областями з найбільшим обсягом проведених гастрономічних фестивалів стали Закарпатська, Львівська, Київська та Полтавська. Сумська ж область стоїть в ряду областей з найнижчою концентрацією фестивалів даної направленості. Серед відвідувачів гастрофестивали користуються значним попитом, особливо ті що присвячені певній національній страві. Наприклад, такій як борщ, вареники, галушки, деруни, банош та інші.

У другому розділі дослідження ми аналізували зміни культурного простору при проведенні гастрономічних фестивалів та відмітили у висновках декілька основних моментів. Сучасний культурний простір є певною концентрацією ціннісно-змістовних, часових, просторово-географічних смислів та містить у собі тип культури, що становить ментальність такого простору, його духовний вміст. Він має кордони, величину, здатність до розширення та зменшення, а також взаємодії з іншими культурними просторами. Поліфункціональність культурного простору складається із сукупності

відносно самостійних і взаємопов'язаних між собою структур, функціонування яких забезпечує просторове функціонування культури.

Після аналізу соціокультурної функції гастрономічного фестивалю, як культурного феномену можна сказати, що він стає подією у якій поєднуються закони культурної комунікації та рефлексії. Також потрібно відмітити відсутність локальності, наявність певної стратегії, можливість співтворчості між учасниками та учасниками й відвідувачами. На нашу думку з'єднання окремих функцій гастрономічного фестивалю та мистецтва, як самостійних областей людської діяльності, що взаємодіють насамперед у просторі фестивалю і складають його соціокультурні функції. Будучи багатофункціональною структурою, гастрономічний фестиваль завжди конструє своєрідне культурне середовище з власними законами, соціальною активністю і суміщенням в собі реалій сучасності та історичних традицій.

Третій розділ даної роботи був присвячений розробці напрямків покращення гастрофесту «Слобожанські смаки». У дослідженні ми описали ідею виникнення заходу, його мету, особливості знаходження рецептів представлених на фестивалі національних страв. Приділили увагу відкриттю фестивалю та представлений на ньому програмі. Відмітили, що на першому році проведення тематикою були національні слобожанські страви, на другому до цієї тематики додалася підтема – страви з додаванням конопель.

Для участі у фестивалі запрошувалися гастрономічні заклади міста Суми. У перший рік відгукнулося 10 закладів, наступного року – 13. Щоб прийняти участь потрібно було скласти додаткове меню з національних слобожанських страв, що містило б не менше 5 позицій. Серед закладів, що приймали участь по завершенню фестивалю обиралися переможці за певними категоріями. Вони обиралися за оцінками експертної комісії, а також голосуванням відвідувачів фестивалю. У дослідження можна знайти категорії оцінювання та найкращі заклади у них. Робота по збору інформації про фестиваль допомогла побачити його сильні та слабкі сторони, що стало основою розробки покращення.

Нами були запропоновані такі зміни у проведення гастрофесту «Слобожанські смаки»: рекламне просування фестивалю до його початку та під час проведення, якісна розробка елементів бренду, особливо сайту, проведення розважальних заходів різної спрямованості. Також під час гастрономічного фестивалю ми вважаємо доцільним проведення гастрономічних майстер-класів, що допоможуть підвищити рівень проведення заходу та привернути додаткових відвідувачів. Гастрономічні екскурсії та квести є ще одним фактором для кращої реалізації можливостей фестивалю. Нами також запропоновані зміни у церемонію закриття фестивального заходу та анкета для відвідувачів, що допоможе покращити наступні проведення заходу.

Отже, магістерська робота є детальною, однак її потенціал не вичерпаний у вивченні всіх аспектів теми гастрономічного фестивалю у сучасному культурному просторі, що дає подальші можливості роботи над даною темою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоненко В. Г. Міжнародний туризм як чинник взаємодії та взаємозбагачення культур. Філософські нариси туризму. / За ред. проф. Пазенка В. С. К., 2005. С. 223-233.
2. Аргументум URL: <http://argumentua.com/stati/vnutrennii-turizm-vukraine-prepyatstviya-i-perspektivy> (дата звернення: 29.09.2020).
3. Бабкин А. В. Специальные виды туризма. Ростов-на-Дону : Советский спорт, 2008. 117 с.
4. Бабков В. Фестивальный менеджмент. Москва : ART - менеджер, 2007. 426 с.
5. Барабанов А. А. Музыкальный фестиваль как явление культуры: региональные фестивали в культурной политике России. Культура и цивилизация. 2015. № 6. С. 59-64.
6. Басюк Д. І. Інноваційний розвиток гастрономічного туризму в Україні. Наук. пр. НУХТ. 2012. № 45. С. 128-132.
7. Бахтин М. М. Франсуа Рабле и народная смеховая культура Средневековья и Ренессанса. М. : Художественная литература, 1965. 545 с.
8. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування : монографія. К. : Київський університет, 2001. 304 с.
9. Бейдик О. О., Гончарук О. А. Розвиток культурно-розважального туризму в Україні (на прикладі фестивального туризму). Географія та туризм : наук. зб. 2010. № 12. С. 22-28.
10. Бернадська Г.О. Тенденції розвитку фестивального туризму на території Рівненської області. Науковий вісник Херсонського державного університету. Географічні науки. 2018. № 9. С. 219–226.
11. Бирженюк, Г. М., Марков А. П. Основы региональной культурной политики и формирование культурно-досуговых программ : монография. СПб. 1999. 128 с.

12. Брийя-Саварен Ж. А. Физиология вкуса, или трансцендентальная гастрономия. URL: <http://gallica.bnf.fr/ar:/12148/btv1b8626674b/f9.image>
URL: <http://bibliotekar.ru/rusKultZastoliya/46.htm> (дата обращения: 10.09.2020).
13. Большой энциклопедический словарь / сост. А. М. Прохоров. М. : Большая Российская энциклопедия, 1997. 2-е издание. 1456 с.
14. Большая советская энциклопедия / гл. ред. О.Ю. Шмидт. [1-е изд.]. Т. 1-65. М. : «Сов. энциклопедия», 1953. 608 с.
15. Василькова В., Яковлев И., Барыгин И. Волновые процессы в общественном развитии. Новосибирск, 1992. С. 116.
16. Вишневська Г. Г. Потенціал кулінарних турів у контексті спеціалізованого туризму. Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. К., Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2013. № 31. С. 112–118.
17. Вознюк О. В. Розвиток вітчизняної педагогічної думки: синергетичний підхід. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 183 с.
18. Воробьева Э. В. Мировые фестивали. Туризм и отдых. 2007. № 37. С.3-4.
19. Галуцкий, Г. М. Экономика культуры: учеб. пособие. М. : «Финансы и статистика», 2001. 177с.
20. Гастрономічні фестивалі українців. Виставковий центр ЛІЕТ «Тури та туристичні продукти для львів'ян та гостей міста». 2016 URL: <http://liet.lviv.ua/filemanager/files/file.php?file=2374> (дата звернення: 30.09.2020).
21. Гастрономия / Энциклопедия Брокгауза и Эфрона. URL: <http://www.endic.ru/brokgause/Gastronomija-89691.html> (дата обращения: 20.10.2020).
22. Гастрономія // Словопедія. Словник іншомовних слів Мельничука. URL : <http://slovopedia.org.ua/42/53395/279711.html> (дата звернення: 20.10.2020).
23. Генкин, Д. М. Массовые праздники: учебное пособие для студентов институтов культуры. М. : Просвещение, 1975. 140 с.
24. Глан Б. Н. Театрализованные праздники и зрелища 1965-1972. М., 1976

25. Гойхман, О. Я. Организация и проведение мероприятий. Москва : ИНФРА-М, 2008. 119 с.

26. Грицку-Андрієш Ю. П., Бучко Ж. І. Фестивальний туризм у системі рекреаційно-туристської діяльності. Науковий вісник Чернівецького університету. 2010. № 519–520. С. 56–60.

27. Давидовський К. Ю. Міжнародний фестивальний рух у формуванні культурно-мистецького середовища України (на прикладі міжнародних музичних фестивалів «Київські літні музичні вечори» та «Віртуози планети»). Культурологічна думка. 2011. № 3. С. 94-100.

28. Давидовський К. Ю. Соціокультурні виміри міжнародного фестивального руху: за результатами IV міжнародного музичного фестивалю “Віртуози планети”. Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. Збірник наукових праць. № XXVI, 2011 р. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Api/2011_26/33.pdf (дата звернення: 22.10.2020).

29. Державна програми охорони та збереження нематеріальної культурної спадщини на 2004–2008 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2004 року №1732. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1732-2004-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.11.2020).

30. Доан П. В. Світові перспективи фестивального туризму України. Географія та туризм. 2010. № 3. С. 31–37.

31. Дутчак О.І. Окремі аспекти розвитку етнофестивального туризму Карпатського регіону України (на прикладі Львівської області). Сучасний соціокультурний простір 2014 : матеріали наукової конференції. URL: <http://int-konf.org/konf092014/874>. (дата звернення: 21.09.2020).

32. Евин И. А. Искусство и синергетика. Москва : Едиториал УРСС. 2004. 164 с.

33. Зубенко, Д. В. Розвиток фестивального руху в сучасній Україні. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2011. № 4 (12). С. 110–114.

34. Зуєв, С. П. Сучасний культурний простір та семіотика музичного фестивалю (на матеріалах Харкова) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. : 17.00.01. Харків : ХДАК, 2007. 20 с.

35. Інноваційний розвиток гастрономічного туризму в Україні. Наукові праці Національного університету харчових технологій. 2012. № 45. С. 128-132.

36. Історія української та зарубіжної культури: навч. посіб. / Б.І. Білик, Ю.А. Горбань, Я.С. Калакура та ін.; / за ред. С.М. Клапчука, В.Ф. Остафійчука. К. : Знання, 2000. С. 295-299.

37. Календарний план гастрономічних фестивалів України. URL: <http://agvt.nuft.edu.ua/kalendarnyj-plan-gastronomichnyh-festyvaliv-ukrayiny/> (дата звернення: 16.08.2020).

38. Козлова Т. В. Современные технологии организации массовых мероприятий: учебно-методическое пособие. М. : АПРИКТ, 2006. 171с.

39. Комарніцький І. О. Кулінарний туризм в Україні: стан і перспективи регіонального розвитку в контексті підготовки до ЄВРО 2012. Географія та туризм : наук. зб. / ред. кол. Я. Б. Олійник та ін.. К. : Альтерпрес, 2011. №14. С.101-106.

40. Князева Е., Курдюмов С. Основания синергетики: режимы с обострением, самоорганизация, темпомиры. Санкт-Петербург : Алетейя, 2002. 414 с.

41. Корнієнко Н. Запрошення до хаосу. Театр (художня культура) і синергетика. Спроба нелінійності. Київ, 2008. 246 с.

42. Корнілова В. В. Сучасні тенденції розвитку гастрономічного туризму. Ефективна економіка. № 2. 2018. URL: www.economy.nayka.com.ua (дата звернення: 22.10.2020).

43. Кукліна Т. С. Гастрономічний туризм на туристичному ринку України. URL: <http://www.sworld.com.ua/konfer30/682.pdf> (дата звернення: 15.08.2020).

44. Кулініч О.В., Меляков А.В., Зінченко О.С., Рязанова С.Є., Кондакова І.Г. Порадник організаторам культурних та освітніх заходів. Харків : ФЛП Гузарій Г.І., 2016. 80 с.

45. Кун Т. Структура научных революций / пер. с англ. И. З. Налетов и др. Москва : АСТ, 2001. 605 с.
46. Литвинова М. В. Массовые праздники и зрелища как культурный феномен : дисс канд. философских наук : 24.00.01. Белгородский государственный университет Белгород, 2002. 254 с.
47. Литвинова, М. В. Социокультурная динамика массовых праздников и зрелищ : монография. Белгород : ИПЦ «ПОЛИТЕРРА», 2004. 155 с.
48. Лотман Ю. М. Беседы о русской культуре: Быт и традиции русского дворянства (XVIII — XIX вв.). СПб. : Искусство, 1994. 415 с.
49. Любченко, С. Сучасні рок-фестивалі в Україні. Культура України. Серія: Мистецтвознавство. 2017. № 56. С. 19-32.
50. Медвідь Л. Фестивальний туризм Закарпаття: сучасний стан та перспективи розвитку. Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. 2011. № 614–615. С. 86–89.
51. Меньшиков А. М. Фестиваль как социокультурный феномен современного театрального процесса : автореф. дис. ... канд. искусствоведения : 17.00.01. М., 2004. 19 с.
52. Міністерство культури та інформаційної політики України. URL: <https://mkip.gov.ua/> (дата звернення: 26.10.2020).
53. Місто Суми запрошує на перший різдвяний гастрофест «Слобожанські смаки». URL: <http://rama.com.ua/misto-sumi-zaproshuye-na-pershiy-rizdvyaniy-gastrofest-slobozhanski-smaki/#ad-image-0>
54. Молодецький А., Пташник А. Значення фестивального туризму у розвитку міст та регіонів. Історія української географії. 2012. № 26. С. 113–118.
55. Набоков, Р. Г. Фестиваль у контексті святково-сміхової культури. Культура України. 2013. № 43. С. 118-126.
56. Найвідоміші кулінарні школи світу. URL: <http://harchi.info/blogs/san-ayt-j/nayvidomishi-kulinarni-shkoly-svitu> (дата звернення: 20.09.2020).
57. Наумов Д. Л. Проектирование гастрономического мастер-класса в кафе «Имбирь». – Челябинск : ЮУрГУ, 2018. 85 с.

58. Некрылова А. Ф. Русские народные городские праздники, увеселения и зрелища. Л. : Искусство, 1984. – 190 с.

59. Николаева П. В. Семиотика фестиваля как праздничной культуры : автореф. дис. ... канд. культурологии : 20.00.01. Краснодар : Краснодарский государственный университет культуры и искусства, 2010. 23 с.

60. Ницше Ф. Происхождение трагедии из духа музыки. М. : Азбука, 2012. 208 с.

61. Новикова В. І. Фестивалі як анімаційні заходи у туризмі. Рекреаційні ресурси та послуги гостинності в регіонах України : матер. II Всеукр. інтернет-конф. (17 травня 2017 р., м. Черкаси). Черкаси : Видавець О.Ю. Вовчок, 2017. С. 23–31.

62. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка. М. : Оникс, Мир и Образование, 2008. 736 с.

63. Онацький, М. Ю. Сучасний стан та перспективи розвитку фестивального туризму у місті Харкові. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2016. № 5. С. 145-150.

64. Организация и методика художественно-массовой работы: учебное пособие / Д.М. Генкин, А.А. Конович, Б.Н. Петров. М. : Просвещение, 1987. 192с.

65. Орехова Ю. В. Фестиваль. Азбука организации. Тверь : Золотая буква. 2005. 38 с.

66. Офіційний сайт Світової асоціації харчового туризму. URL: <http://www.worldfoodtravel.org>. (дата звернення 17.10.2020).

67. Пави П. Словарь театра: пер с фр. М. : Издательство Прогресс, 1991. 480 с.

68. Пато Н. А. Фестиваль как феномен праздничной культуры (в контексте семиотики и современной теории информации). Праздничная культура России: традиции и современность : материалы Всерос. с междунар. участием науч.-практ. конф. (г. Орел, 15–16 мая 2012). Орел : Горизонт, 2012. С. 111-116.

69. Периль Б. Фестивальная практика: опыт CASE-STUDY. Экология культуры. 2002. № 3. С. 24-73
70. Перший гастрофестиваль. Сумчани пробують «Слобожанські смаки». URL: <http://rama.com.ua/pershiy-gastrofestival-sumchani-probuyut-slobozhanski-smaki-foto/#ad-image-0>
71. Подольська Є. А., Лихвар В. Д., Іванова К. А. Культурологія: навч. посіб. К. : Центр навч. літератури, 2003. С. 80.
72. Подольська Е. А., Лихвар В. Д., Погорелый Д. Е. Кредитно-модульный курс культурологии: учеб. пособ.; 6-е изд., перераб. и доп. К. : Инкос; Центр учебной литературы, 2004. С. 18-21.
73. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой: пер. с англ. Москва : Прогресс, 1986. 432 с.
74. Пріоритети Міністерства культури України на 2014–2015 рр. та створення передумов для подальших реформ : Резолюція МКУ. URL: www.spadschina.kh.ua/assets/files/KMU/strategija%20rozvitku%20kulturi.pdf (дата звернення: 11.11.2020).
75. Про культуру : Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-VI. ВВР. 2011. (№ 24). С. 168.
76. Проскуріна М. О. Культурологічні та економічні аспекти фестивального руху Угорщини та Україна. Science and Education a New Dimension. Economics. 2015. № 1(72). С. 41-43.
77. Резникова Е. И. Фестиваль искусств как синтетическое художественное пространство : автореф. дис. ... канд. искусствоведения : 19.00.09. СПб. : РГБ, 2006. 20 с.
78. Репин Ю. Оперные фестивали в истории музыкального искусства: опыт типологизации. Київське музикознавство. 2013. № 46. С. 219-225.
79. Саламатіна С. Є. Стан та перспективи розвитку гастрономічного туризму на півдні Одещини. Наук. пр. ОНАХТ. 2014. № 46. С. 325-329.
80. Свідзінський А. В. Синергетична концепція культури. Луцьк : Вежа, 2008. 696 с.

81. Семченко О. А. Іміджева політика України. Зовнішньополітичний імідж України: позитивні і негативні складники. Серія «Монограф». 2014. С. 258.
82. Силин, А. Д. Театр выходит на площадь. М., 1991.
83. Синергетична парадигма простору культури : монографія. Київ : НАКККиМ, 2014. 302 с.
84. Сікорська І. Здобутки та проблеми музичного життя України 90-х рр. XX ст. Матеріали до українського мистецтвознавства. Збірник наукових праць. 2003. № 3.
85. Сливенко В. А., Єрмаков В. А. Класичні та сучасні бізнес стратегії туристичних підприємств. Ефективна економіка. № 11. 2018
86. Слобожанські смаки Суми. URL: <https://www.facebook.com/sumygastrofest>
87. Словник української мови : в 11 тт. / ред. колег. І. К. Білодід (голова) та ін. Київ : Наук. думка, 1970–1980. Т. 2 : Г–Ж. 1971. 550 с.
88. Слово про культурный центр. М. : ОЛМА-Пресс, 2005. С. 7.
89. Словопедія. URL: <http://slovopedia.org.ua/101/53392/1060238.html> (дата звернення: 16.10.2020).
90. Смаль І.В. Туристичні ресурси світу. Ніжин : Вид-во Ніжинського держ. ун-ту ім. Миколи Гоголя, 2010. 336 с.
91. Сугрובה Ю. Культуротворчість у діалозі традицій і новацій сучасного поліетнічного суспільства України (кримський досвід) : монографія. Сімферополь : Видавничий центр КДМУ, 2012. 352 с.
92. Сулержицкий Л. А. Статьи о театре. Воспоминания. М. : Искусство, 1970. 707 с.
93. Стецько Н. Концептуальні засади розвитку етнофестивального туризму в Україні. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія «Географія». 2016. № 2. С. 138–146.
94. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 р. №168-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/168-2017-p> (дата звернення: 10.11.2020).

95. Стьопін А. О. Синергетичні виміри розвитку України: історія і сучасність. Одеса : Астропринт, 2006. 153 с.
96. Толковый словарь русского языка: В 3 т. / Ред. Д. Н. Ушаков. М. : Вече: Мир кн., 2001. 671 с.
97. Топорницька М. Я. Територіальна організація та перспективи розвитку етнофестивального туризму у Львівській області. Географія та туризм. 2012. № 21. С. 89-96.
98. Традиционная народная культура / Сб. инф.-анал. материалов. М. : ГИВЦ, 1995. 88 с.
99. Туристична діяльність в Україні у 2017 році: статистичний збірник. Державна служба статистики України. Київ: 2018. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/05/zb_td_2017.pdf (дата звернення: 17.10.2010).
100. Українські традиції. URL: <http://traditions.in.ua/kukhnia> (дата звернення: 30.08.2020).
101. Український туристичний портал «Укртуризм». URL: www.ukrtourism.com (дата звернення: 23.09.2020).
102. Український туристичний портал «Zruchno.Travel». URL: <https://zruchno.travel/?lang=ua> (дата звернення: 23.09.2020).
103. У Сумах пригощали автентичними українськими стравами. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/u-sumah-prigoshali-avtentichnimi-ukrayinskimi-stra/> (дата звернення: 23.09.2020).
104. Хакен Г. Синергетика. Москва, 1985. 361 с.
105. Хренов Н. Социально-психологические аспекты взаимодействия искусства и публики. М. : Наука, 1981. 197 с.
106. Хрома Г. Деякі особливості сучасних молодіжних фестивалів. Збірник наукових праць. № 3. 2003 р.
107. Чернецька С. Ю. Фестивалі фольклору в соціокультурних процесах України кінця ХХ – початку ХХІ століття : дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства : 26.00.01. Київ, 2015. 469 с.

108. Чечетин А. И. Пути развития агитационных художественных бригад в РСФСР. М. : Просвещение, 1988. 82 с.
109. Чудінов А. М Словник іншомовних слів, які увійшли до складу російської мови, 1910 р. СПб. Видання книгопродавця В.І. Губинського, Друкарня С.Н. Худекова. 1894. 1004 с.
110. Шейко В. М., Богуцький Ю. П., Герасимова Е. В., де Діас Культурологія: навч. посіб. К. : Знання, 2012. С. 244.
111. Шехтер Т. Е. Искусство как реальность. Очерки метафизики художественного. СПб. : Астерион, 2005. 258 с.
112. Шехтер Т. Е. Художественное пространство как сфера бытования искусства. Метафизические исследования. 1998. № 6. С. 340-352.
113. Шульгіна В., Яковлев О. Пам'ятки історії культури і музичного мистецтва України XVIII – першої третини XX століття. Київ, 2011. 256 с.
114. Юрьева Т. В. Некоммерческие организации. Экономика и управление: учеб. пособие. М. : МУФЕР, 2002. 107с.
115. Ярошенко Н.Н. Социально-культурная деятельность в контексте формирования новых качеств социального взаимодействия. Вестник Моск. ун-та культуры и искусства. 2001. № 23. С. 39-47
116. Brillat-Savarin J. A. Physiologie du goût, ou méditations degastronomie transcendante. Paris : Chez A. Sautelet et Cie Libraires, 1826. Т. 1. 390 р. Т. 2. 442 р.
117. Chalcraft J. Ethnographic Expectations: Working WOMAD. Euro-Festival Newsletter #1 November 2008. p. 5-6. URL: <http://www.eurofestival>.
(дата звернення: 13.08.2020)
118. Dasilva D. Assessing The Economic Potential For Culinary Tourism In Suriname: A Value Chain Approach. Caribbean Centre for Competitiveness. St. Augustine, Trinidad and Tobago, 2015. URL: <http://www.surinamecompete.org/wp-content/uploads/2016/01/Assessing-The-Economic-Potential-Of-CulinaryTourism-Revised.pdf> (дата звернення: 17.10.2020).

119. Euro-Festival Project: Arts Festivals and European Public Culture.
URL: <http://www.euro-festival.org/> (дата звернення: 23.08.2020)
120. H. Ridvan Yurtseven. Sustainable Gastronomic Tourism in Gokceada (Imbros): Local and Authentic Perspectives. International Journal of Humanities and Social Science. 2011. Vol. 1 No. 18, pp. 17-26.
121. Matilda Brokaj The Impact of the Gastronomic Offer in Choosing Tourism Destination: The Case of Albania. Academic Journal of Interdisciplinary Studies MCSER Publishing. 2014. Vol. 3. No 2, pp. 249-258.
122. Oxford English Dictionary. URL: <http://www.oed.com>. (дата звернення: 16.10.2020).
123. UA.IGotoWorld.com – туристичний портал про Україну. URL: <https://ua.igotoworld.com/ua/home/home.htm>

ДОДАТКИ

Додаток А

ФЕСТИВАЛІ В УКРАЇНІ

Таблиця А

№	Назва фестивалю (ТЕМАТИКА)	Проведення	
		Місце	Область
АВТО-МОТО-ВЕЛО-ЕКСТРИМ			
1	AdrenalinFEST	Полтава	Полтавська
2	AdrenalinFest	Чугуїв	Харківська
3	AdrenalinFest	Чернігів	Чернігівська
4	Альфа-фест	Київ	Київська
5	Бархатний MotoSeaZone	с. Олешня	Чернігівська
6	Ukrainian Drift Championship	Київ	Київська
7	Українська Ельба	Новомосковськ	Дніпропетровська
8	Марафон Фест	Судак	Крим
9	Трускавецький Драйв	Трускавець	Львівська
10	Extreme-Zone	Кременчук	Полтавська
11	Всеукраїнський фестиваль «Аквадром»	р. Дністер	Хмельницька
12	Міжнародний фестиваль повітряних куль «Монгольф'єра»	Севастополь	Крим
13	Фестиваль повітряних куль «Назустріч сонцю»	Кам'янець-Подільський	Хмельницька
14	Байкер рок-фест WILD FIRE	Яремче	Івано-Франківська
ГАСТРОНОМІЯ			
15	Берлибашський банош	с. Костилівка	Закарпатська
16	Маслениця	Чернігів	Чернігівська
17	Свято Леквару	с. Геча	Закарпатська
18	Тбилисоба	Київ	Київська
19	Фестиваль дерунів	Корстен	Житомирська
20	Фестиваль Піцци	Львів	Львівська
21	Фестиваль поп-ап ресторанів	Київ	Київська
22	Фестиваль риплянки	Колочава	Закарпатська
23	Фестиваль угорської юшки	Велика Бигань	Закарпатська
24	Масляний Вернісаж	Переяслав-Хмельницький	Київська
25	Короп Фест	Коропець	Тернопільська
26	Галицька дефіляда	Тернопіль	Тернопільська
27	Свято Хліба	Львів	Львівська
28	Гуцульська Ріпа	Рахів	Закарпатська
29	Смачний Спас	с. Спас	Івано-Франківська
30	Медовий Спас	Коломия	Івано-Франківська
31	Золотий Гуляш	с. Яноші	Закарпатська
32	Гуцульська бринза	Рахів	Закарпатська
33	Верховинська яфіна	с. Гукливе	Закарпатська
34	Фестиваль Борщу	Борщів	Тернопільська
35	На каву до Львова	Львів	Львівська

Продовження таблиці А

36	Фестиваль Сала	Луцьк	Волинська
37	Свято шоколаду	Львів	Львівська
38	Свято сиру і вина	Львів	Львівська
39	Конкурс гентешів	с. Геча	Закарпатська
40	«Гарбузова осінь»	Жовква	Львівська
ПІВО			
41	Свято пива	Львів	Львівська
42	Великий фестиваль пива	Київ	Київська
43	BrovarFest	Бровари	Київська
44	SeptemberFEST	Київ	Київська
45	Фестиваль 1715	Львів	Львівська
ВИНО			
46	Біле Вино	Берегове	Закарпатська
47	Свято молодого вина Божоле	Ужгород	Закарпатська
48	Фестиваль меду і вина	Ужгород	Закарпатська
49	Угочанська лоза	Виноградів	Закарпатська
50	Червене вино	Мукачеве	Закарпатська
51	Міжнародний фестиваль вина «SĂRBĂTOAREA VINULUI»	с. Долинське	Одеська
МИСТЕЦТВО (музика, хореографія та ін.)			
52	Alfa Jazz Fest	Львів	Львівська
53	Koktebel Jazz Festival	Затока	Одеська
54	LvivKlezFest	Львів	Львівська
55	Odessa JazzFest	Одеса	Одеська
56	Різдвяна Зірка	Мукачеве	Закарпатська
57	Джазовий Джем	Київ	Київська
58	Захід Фест	с. Родатичі	Львівська
59	Art jazz cooperation	Рівне	Рівненська
60	Фестиваль козацької пісні Байда	Тернопіль	Тернопільська
61	Фестиваль аудіовізуальних мистецтв “Кришталеві джерела”	Суми	Сумська
62	Фестиваль Давньої Музики	Львів	Львівська
63	Фестиваль автентичного мистецтва “Веретина”	Львів	Львівська
64	Бандерштат	Львів	Львівська
65	ЄВРОПА-ЦЕНТР	Рахів	Закарпатська
66	Міжнародний музичний фестиваль “Старе Село”	Старе Село	Львівська
67	Open Street Dance	Львів	Львівська
68	Всеукраїнський Фестиваль барабанщиків "Royal beat"	Кременчук	Полтавська
69	Всеукраїнський фестиваль-конкурс хореографії «Інший вимір»	Луцьк	Волинська
70	Музичний фестиваль "На хвилях Світязя"	Світязь	Волинська
71	«UPfest»	Луцьк	Волинська
72	SkyGravity	Мирний	Крим
73	СУМИ ROCK-FEST	Суми	Сумська
74	"Славське Рок Фест"	Славське	Львівська

Продовження таблиці А

75	«Руйнація»	Львів	Львівська
76	"Рок Січ"	Київ	Київська
77	"Про Рок"	Київ	Київська
78	"Музичний Острів"	Харків	Харківська
79	"ДЕ ТОНАЦІЯ"	Костопіль	Рівненська
80	"БарРокКо"	Бар	Вінницька
81	METAL HEADS' MISSION	Морське	Крим
82	«Фортеця»	Білгород-Дністровський	Одеська
83	«ТАРАС БУЛЬБА»	Дубно	Рівненська
84	Міжнародний фестиваль музичного мистецтва «Віртуози»	Львів	Львівська
85	"Moloko Music Festival"	Київ	Київська
86	«Jazz in Kiev»	Київ	Київська
87	Джаз-фестиваль “Флюгери Львова”	Львів	Львівська
88	Global East Festival	Київ	Київська
89	Фестиваль «Respublica»	Кам'янець-Подільський	Хмельницька
90	Міжнародний рок-фестиваль “Stare Misto”	Львів	Львівська
91	Woodstock Україна	Свірж	Львівська
92	The Best City.UA	Дніпро	Дніпропетровська
93	КиївМузикФест	Київ	Київська
94	Коловорот	Харків	Харківська
95	Контрасти	Львів	Львівська
96	Млиноманія	с. Печера	Вінницька
97	Потяг до Яремче	Яремче	Івано-Франківська
98	СХІД-РОК	Тростянець	Сумська
99	Чайка	Київ	Київська
100	Всеукраїнський RAP фестиваль "ІДЕНТИФІКАЦІЯ"	Київ	Київська
101	Фестиваль органної музики «Діапазон»	Львів	Львівська
100	Джазовий фестиваль Jazz Bez	Львів	Львівська
102	Міжнародний Музичний фестиваль "Віртуози планети"	Київ	Київська
103	Міжнародний фестиваль КО НСКУ “Музичні прем’єри сезону»	Київ	Київська
104	Міжнародний форум “Музика молодих»	Київ	Київська
105	Всеукраїнський фестиваль бандурного мистецтва імені Остапа Вересая	Київ	Київська
106	Міжнародний фестиваль-конкурс музичного мистецтва «Київський колорит»	Київ	Київська
107	Міжнародний дитячий фестиваль народної хореографії «Барвінкове кружало»	Вінниця	Вінницька
108	Міжнародний органний фестиваль «Музика в монастирських мурах»	Вінниця	Вінницька
109	Міжнародний саксофонний фестиваль 'Vinnytsia Adolphe Sax Fest'	Вінниця	Вінницька

Продовження таблиці А

110	Міжнародний фестиваль «VINNYTSIA JAZZFEST»	Вінниця	Вінницька
111	Міжнародний фестиваль ім. П. І. Чайовського та Н. Ф. фон Мекк	Вінниця	Вінницька
112	Міжнародний фестиваль «OPERA FEST TULCHYN»	Тульчин	Вінниця
113	Міжнародний музичний фестиваль імені Ігора Стравінського «Стравінський та Україна»	Луцьк	Волинська
114	Міжнародний весняний фестиваль «Апрель музикальний»	Дніпро	Дніпропетровська
115	Міжнародний дитячий фестиваль української та польської музики ім. Ф.Шопена	Дніпро	Дніпропетровська
116	Міжнародний фестиваль патріотичної (афганської) пісні «Перевал»	Покров	Дніпропетровська
117	Міжнародний фестиваль музичного мистецтва «Музика без меж»	Дніпро	Дніпропетровська
118	Відкритий - міжнародний фестиваль - конкурс класичного, бального та сучасного танцю «Сузір'я мрій»	Дніпро	Дніпропетровська
119	«Музичний листопад»	Маріуполь	Донецька
120	Міжнародний фестиваль авторської православної пісні «Утренняя заря»	Коростень	Житомирська
121	Міжнародний фестиваль майстрів мистецтв та конкурс юних піаністів імені Святослава Ріхтера на батьківщині піаніста	Житомир	Житомирська
122	Міжнародний фестиваль сучасної та класичної музики «Музичне сузір'я Закарпаття»	Закарпаття	Закарпатська
123	Міжнародний молодіжний фестиваль органної музики імені Наталії Вісіч	Ужгород	Закарпатська
124	Міжнародний фестиваль-конкурс дитячого та юнацького виконавського мистецтва «Акорди Хортиці»	Запоріжжя	Запорізька
125	Міжнародний музичний фестиваль «O-FEST»	Буча	Київська
126	Міжнародний фестиваль-конкурс дитячої та юнацької творчості International Charity Festival «Inna-Brovary»	Бровари	Київська
127	Міжнародний музичний Етно-фестиваль «Рок-БУЛАВА»	Переяслав-Хмельницький	Київська
128	Фестиваль «Музика у старому Львові»	Львів	Львівська
129	Фестиваль молодих виконавців сучасної української пісні «Молода Галичина»	м. Новоярівськ	Львівська
130	Мистецька акція-фестиваль «Музика в храмі»	м. Жовква	Львівська

Продовження таблиці А

131	Міжнародний фестиваль "Одеса-Джаз-Фест"	Одеса	Одеська
132	Міжнародний музичний фестиваль «Odessa-Classics»	Одеса	Одеська
133	Міжнародний джазовий фестиваль «Джаз Коктебель»	Чорноморськ	Одеська
134	Міжнародний фестиваль духових оркестрів "Весняна Одеса"	Одеса	Одеська
135	Відкритий Міжнародний фестиваль-конкурс музичного мистецтва «Чорноморські вітрила»	сmt. Курортне	Одеська
136	Міжнародний фестиваль «Органний собор»	Рівне	Рівненська
137	Міжнародний фестиваль органної, камерної та джазової музики «Organum»	Суми	Сумська
138	Міжнародний фестиваль музики Й. С. Баха «Bach - fest»	Суми	Сумська
139	Міжнародний фестиваль – конкурс виконавців естрадної пісні «Жива вода»	Дергачі	Харківська
140	Міжнародний фестиваль – конкурс хореографіч-ного мистецтва «Зелен світ»	Харків	Харківська
141	Міжнародний фестиваль народної музики і пісні «Райдужний світ народних мелодій»	с. Слобожанське	Харківська
142	Міжнародний Музичний фестиваль «Харківські асамблеї»	Харків	Харківська
143	Міжнародний фестиваль академічної музики «Музичні Імпрези України»	Черкаси	Черкаська
144	Міжнародний фестиваль-конкурс дитячого та молодіжного хореографічного мистецтва «Квітневі викрутаси»	Ніжин	Чернігівська
145	Міжнародний фестиваль класичної музики “Сіверські музичні вечори ”	Чернігів	Чернігівська
146	Фестиваль «Chernigiv Jazz Open»	Чернігів	Чернігівська
147	Міжнародний молодіжний фестиваль «Мистецькі барви»	Прилуки	Чернігівська
148	Новорічний міжнародний багатожанровий фестиваль «Дитячі Різдвяні Зустрічі»	Чернігів	Чернігівська
149	Багатожанровий міжнародний фестиваль таланту та творчості «Академія Зірок» серед дітей та молоді	Чернігів	Чернігівська
150	Музичний фестиваль «Кавер - фест на Голубих озерах»	с. Олешня	Чернігівська
151	Фестиваль авторської пісні «На Голубих озерах»	с. Олешня	Чернігівська
152	Всеукраїнський фестиваль-конкурс «Мелодії та ритми джазу»	Київ	Київська
153	Всеукраїнський фестиваль «Київські літні музичні вечори»	Київ	Київська

Продовження таблиці А

154	Всеукраїнський фестиваль-конкурс музичного мистецтва «Київський колорит»	Київ	Київська
155	Всеукраїнський фестиваль дитячо-юнацької творчості «Барви осені»	Дніпро	Дніпропетровська
156	Всеукраїнський фестиваль дитячо-юнацької творчості «Разом з Миколаєм»	Дніпро	Дніпропетровська
157	Всеукраїнський фестиваль дитячо-юнацької творчості «Березень! Канікули»	Дніпро	Дніпропетровська
158	Всеукраїнський фестиваль хіп-хоп «Danse inside «BATTLE»	Дніпро	Дніпропетровська
159	Всеукраїнський фестиваль духовних піснеспівів «Від Різдва до Різдва»	Дніпро	Дніпропетровська
160	Всеукраїнський фестиваль духовних піснеспівів «Наддніпрянські Пасхальні піснеспіви»	Дніпро	Дніпропетровська
161	Всеукраїнський фестиваль юних баяністів-акордеоністів ім. М. Різоля	Дніпро	Дніпропетровська
162	Всеукраїнський дитячо-юнацький фестиваль вокального мистецтва ім. Б. Гмирі	Дніпро	Дніпропетровська
163	Всеукраїнський фестиваль української та польської музики ім. Ф. Шопена	Дніпро	Дніпропетровська
164	Всеукраїнський фестиваль-конкурс пісні та музики «Золотий Орфей»	Дніпро	Дніпропетровська
165	Всеукраїнський фестиваль-конкурс вокалістів «Золота нотка»	Дніпро	Дніпропетровська
166	Всеукраїнський фестиваль-конкурс музики і академічного вокалу «Золотий зорепад»	Дніпро	Дніпропетровська
167	Всеукраїнський фестиваль-конкурс вокалістів «Осінній Вернісаж»	Дніпро	Дніпропетровська
168	Всеукраїнський фестиваль-конкурс музики і академічного вокалу «Золота ліра»	Дніпро	Дніпропетровська
169	Всеукраїнський фестиваль конкурс «Осіньна феєрія талантів»	Марганець	Дніпропетровська
170	Всеукраїнський фестиваль-конкурс «Новорічна феєрія»	Дніпро	Дніпропетровська
171	Всеукраїнський фестиваль-конкурс «Весняна феєрія»	Дніпро	Дніпропетровська
172	Всеукраїнський фестиваль-конкурс мистецтва та творчості «Музика кохання»	Новомосковськ	Дніпропетровська
173	Всеукраїнський фестиваль-конкурс мистецтва та творчості «Сузір'я талантів»	Жовті Води	Дніпропетровська
174	Всеукраїнський багатожанровий фестиваль-конкурс «Коронація зірок»	Дніпро	Дніпропетровська
175	Всеукраїнський фестиваль «Дзвени, бандуро!»	Дніпро	Дніпропетровська
176	Всеукраїнський фестиваль – конкурс «Дніпровські хвилі»	Дніпро	Дніпропетровська
177	Всеукраїнський фестиваль – конкурс «Чарівний камертон»	Дніпро	Дніпропетровська

Продовження таблиці А

178	«Українське намисто»	Краматорськ	Донецька
179	Всеукраїнський фестиваль дитячої творчості «ДивоГрайлики»	Андрушівка	Житомирська
180	Всеукраїнський фестиваль ім. І. Сльоти «А льон цвіте»	Житомир	Житомирська
181	Всеукраїнський фестиваль хорової пісні пам'яті народного артиста України А. Пашкевича «Мамина вишня»	Баранівка	Житомирська
182	Всеукраїнський фестиваль «Грай, гармонь»	Коростень	Житомирська
183	Всеукраїнський фестиваль-конкурс хореографічного мистецтва «Барвиста Хортиця»	Запоріжжя	Запорізька
184	Всеукраїнський фестиваль дитячої творчості «Топ-Топ», в рамках заходу фестиваль юнацтва та молоді «Зірки Азову»	Бердянськ	Запорізька
185	Всеукраїнський фестиваль талантів та дитячої творчості «Краса і гордість козацького краю»	Запоріжжя	Запорізька
186	Всеукраїнський академічний фестиваль-конкурс музичного мистецтва «Чарівні мелодії»	Бердянськ	Запорізька
187	Всеукраїнський фестиваль-конкурс баяністів «Кубок Надросся»	сmt. Рокитне	Київська
188	Всеукраїнський фестиваль-конкурс «Вишгородська Покрова»	Вишгород	Київська
189	Відкритий Всеукраїнський пісенно-поетичний фестиваль «Рідна мати моя»	Обухів	Київська
190	Всеукраїнський дитячий фестиваль «Лелеченьки»	сmt. Іванків	Київська
191	Фестиваль «Україна. Вишгород-2017. Дельфійські ігри»	Вишгород	Київська
192	Всеукраїнський фестиваль авторської пісні «Славен Град»	Переяслав-Хмельницький	Київська
193	Всеукраїнський фестиваль-конкурс виконавців на народних музичних інструментах «Провесінь»	Кропивницький	Кіровоградська
194	Всеукраїнський фестиваль-конкурс «Нейгаузівські музичні зустрічі»	Кропивницький	Кіровоградська
195	Всеукраїнський фестиваль конкурс вокально-хорового мистецтва «Калиновий спів»	Кропивницький	Кіровоградська
196	Всеукраїнський фестиваль-конкурс народної творчості аматорських колективів та виконавців «Слобожанський спас»	Сватове	Луганська
197	Дитячо-юнацький фестиваль-конкурс «Співаймо канон»	Львів	Львівська

Продовження таблиці А

198	Всеукраїнський фестиваль пісенної творчості «Пісенний драйв» (Всеукраїнський фестиваль авторської творчості «Мій рідний край»)	Очаків	Миколаївська
199	Всеукраїнський фестиваль-конкурс хореографічного мистецтва «Миколаївські зорі»	Миколаїв	Миколаївська
200	Всеукраїнський фестиваль-конкурс мистецтв "Зірковий час"	Полтава	Полтавська
201	Всеукраїнський фестиваль духової музики «Дзвенить оркестрів мідь»	сmt. Клевань	Рівненська
202	Всеукраїнський фестиваль-конкурс «Встань, козацька славо! Засвіти знамена!»	Радивилів	Рівненська
203	Всеукраїнський відкритий фестиваль «Сурми України»	Суми	Сумська
204	Всеукраїнський фестиваль-конкурс козацької пісні «Байда»	Тернопіль	Тернопільська
205	Всеукраїнський фестиваль козацької та української народної національно-патріотичної пісні «Забуттям не заростає честь і слава козаків»	Збараж	Тернопільська
206	Всеукраїнський фестиваль - конкурс сучасного дитячого, юнацького та молодіжного мистецтва «Пісенні Медобори»	Тернопіль	Тернопільська
207	Всеукраїнський фестиваль національних культур «Таврійська родина»	Генічеськ	Херсонська
208	Дитячий фестиваль бандуристів «Таврійські зустрічі»	Скадовськ	Херсонська
209	«Хмельницький камерфест»	Хмельницький	Хмельницька
210	Відкритий студентський музичний фестиваль – конкурс «Сесія»	Ніжин	Чернігівська
211	Всеукраїнський фестиваль-конкурс «DAS-FEST»	Чернігів	Чернігівська
212	Всеукраїнський хореографічний фестиваль «НОВЕ ПОКОЛІННЯ»	Чернігів	Чернігівська
213	Фестиваль «Че-кавер фест»	Чернігів	Чернігівська
214	Відкритий пісенний молодіжний фестиваль «Солов'їна родина»	Городня	Чернігівська
215	Всеукраїнський пісенний фестиваль-конкурс «Золотий птах» для дітей та молоді з обмеженими можливостями	Вінниця	Вінницька
216	Всеукраїнський фестиваль-конкурс «Танцювальний оберіг»	Вінниця	Вінницька
217	Всеукраїнський фестиваль мистецтв «Пісні Великої Волині»	Луцьк	Волинська
218	Всеукраїнський фестиваль хореографічних мистецтв «Танцююча осінь»	Кривий Ріг	Дніпропетровська

Продовження таблиці А

219	Всеукраїнський дитячий та юнацький фестиваль-конкурс хореографічного мистецтва «Танець скликає друзів»	Кривий Ріг	Дніпропетровська
ТЕАТР			
220	KAZ.KAR	Львів	Львівська
221	Фестиваль альтернативних театрів	Донецьк	Донецька
222	Театральний фестиваль «Дім Химер»	Київ	Київська
223	Фестиваль незалежного і аматорського театру «Драбина»	Львів	Львівська
224	Театральний фестиваль «Золотий Лев»	Львів	Львівська
225	Фестиваль молодіжних театрів Рампа	Дніпро	Дніпропетровська
226	Міжнародний фестиваль театрального мистецтва	Ялта	Крим
227	Міжнародний фестиваль театральних шкіл «Натхнення»	Київ	Київська
228	Міжнародний фестиваль театрів ляльок «Містерії народів світу»	Луцьк	Волинська
229	Міжнародний театральний фестиваль «Класика сьогодні»	Кам'янське	Дніпропетровська
230	Відкритий міжнародний фестиваль– конкурс театру та мистецтва слова «Золотий пегас»	Дніпро	Дніпропетровська
231	Міжнародний фестиваль театрів ляльок «Інтерлялька»	Ужгород	Закарпатська
232	Міжнародний фестиваль національної класики на сцені театрів ляльок «Обереги»	Івано-Франківськ	Івано-Франківська
233	Фестиваль театрів ляльок «Золотий Телесик»	Львів	Львівська
234	Міжнародний фестиваль клоунів «Комедіада»	Одеса	Одеська
235	Міжнародний театральний фестиваль «Мельпомена Таврії»	Херсон	Херсонська
236	Міжнародний фестиваль сучасної режисури «Зустрічі в Одесі»	Одеса	Одеська
237	Міжнародний театральний фестиваль «Сцена людства»	Черкаси	Черкаська
238	Театральний фестиваль «Грудневі театральні вечори»	Чернігів	Чернігівська
239	Чернігівський Фестиваль аматорського театрального мистецтва «Санич»	Чернігів	Чернігівська
240	Міжнародний театральний фестиваль жіночої творчості імені Марії Заньковецької	Ніжин	Чернігівська
241	Театральний фестиваль «Слов'янські театральні зустрічі»	Чернігів	Чернігівська
242	Міжнародний театральний фестиваль моно-вистав «Чернігівське відлуння»	Чернігів	Чернігівська
243	Всеукраїнський фестиваль-конкурс театру та мистецтва слова «Зорепад талантів»	Дніпро	Дніпропетровська
244	«Дивень»	Хмельницький	Хмельницька

Продовження таблиці А

245	Всеукраїнський театральний фестиваль «Коломийські представлення»	Коломия	Івано-Франківська
246	Всеукраїнський фестиваль театального мистецтва	Сєвєродонецьк	Луганська
247	Всеукраїнський фестиваль театального мистецтва «Від Гіпаніса до Борисфена»	Очаків	Миколаївська
248	Всеукраїнський фестиваль - конкурс виконавців гумору та сатири «Усмішки Глазового»	Очаків	Миколаївська
249	Відкритий всеукраїнський мандрівний фестиваль-конкурс циркового мистецтва «Сіверська феєрія»	Чернігів	Чернігівська
250	IV Всеукраїнський фестиваль театрів ляльок «Мереживо казкове»	Черкаси	Черкаська
251	Всеукраїнський театральний фестиваль «МрійДім»	Прилуки	Чернігівська
ЛІТЕРАТУРА			
252	Книжковий фестиваль «ДжураФест»	Тернопіль	Тернопільська
253	Поетичний арт-фестиваль «Антракт»	Херсон	Херсонська
254	Фестиваль дитячого читання «Книгоманія»	Львів	Львівська
255	Міжнародний літературний фестиваль	Львів	Львівська
256	Шевченко-фест	Львів	Львівська
257	Світ книги	Харків	Харківська
258	Фестиваль «Бритва»	Дніпро	Дніпропетровська
259	Фестиваль «Пляма»	Львів	Львівська
260	Фестиваль Сучасної Української Поезії – СУП	Рівне	Рівненська
261	Міжнародний фестиваль оповідання «Intermezzo»	Вінниця	Вінницька
262	Міжнародний фестиваль поезії «Там, де Альфа у вічність потекла»	Бориспіль	Київська
263	Літературний фестиваль у рамках «Форуму видавців»	Львів	Львівська
264	Міжнародний Корнейчуковський фестиваль дитячої літератури	Одеса	Одеська
265	Всеукраїнська виставка-ярмарок «Українська книга на Одещині»	Одеса	Одеська
266	Всеукраїнський благодійний фестиваль Тараса Шевченка "Ше.Fest"	Моринці	Черкаська
267	Всеукраїнський молодіжний мистецький фестиваль «Кобзареві джерела»	Канів	Черкаська
КІНО			
268	КіноЛев	Львів	Львівська
269	Фестиваль документального кіно Docudays UA	Київ	Київська
270	Міжнародний фестиваль короткометражних фільмів Wiz-Art	Львів	Львівська
271	Фестиваль україномовного кіно «Відкрита	Київ	Київська

	ніч”		
Продовження таблиці А			
272	Київський міжнародний кінофестиваль	Київ	Київська
273	Фестиваль екологічного кіно «Екочашка»	Львів	Львівська
274	Фестиваль телевізійного кіно «Корона Карпат»	Трускавець	Львівська
275	Міжнародний кінофестиваль «Молодість»	Київ	Київська
276	Фестиваль класичного німого кіно «Німі Ночі»	Одеса	Одеська
277	Фестиваль акторського мистецтва «Стожари»	Київ	Київська
278	Одеський міжнародний кінофестиваль	Одеса	Одеська
279	Міжнародний фестиваль анімаційних фільмів	Одеса-Київ	Одеська
280	Міжнародний фестиваль альтернативного кінематографу	Ірпінь	Київська
281	Міжнародний кінофестиваль «Бригантіна»	Бердянськ	Запорізька
282	Міжнародний студентський кінофестиваль «Пролог»	Київ	Київська
283	Міжнародний дитячий кінофестиваль «NEXT»	Одеса	Одеська
284	Міжнародний фестиваль аматорського кіно «Кінокімерія»	Херсон	Херсонська
285	Канівський Міжнародний кінофестиваль	Канів	Черкаська
286	Всеукраїнський фестиваль екранних мистецтв «Дніпро-sinema» ім. Данила Сахненка	Дніпро	Дніпропетровська
СУЧАСНЕ МИСТЕЦТВО			
287	Парад Культур	Севастополь	Крим
288	Сакура-Фест	Ужгород	Закарпатська
289	АртПоле	Шешори	Закарпатська
290	Львів International	Львів	Львівська
291	Сузір'я Лева	Львів	Львівська
292	Фестиваль Фотоклубів України	Київ	Київська
293	FINE ART UKRAINE	Київ	Київська
294	Гуморина	Одеса	Одеська
295	ART-КИЇВ contemporary	Київ	Київська
296	Міжнародний фестиваль тату і пірсинга	Київ	Київська
297	Міжнародний фестиваль культур Global Village	Одеса	Одеська
298	Сусідній світ	Щолкіне	Крим
299	Міжнародний фестиваль сучасного мистецтва «ГогольFest»	Київ	Київська
300	Міжнародного фестивалю циганського мистецтва «Амала»	Київ	Київська
301	Міжнародний фестиваль весільної традиції «Рожаниця»	с. Бобриця	Київська
302	VEDALIFE Фестиваль йоги и ведичної культури	Київ	Київська

Продовження таблиці А

303	Щорічний Всеукраїнський конкурс краси і таланту «Miss School Of Ukraine» серед школярів старших класів	Чернігів	Чернігівська
304	Всеукраїнський учнівський фестиваль-конкурс виконавців творів українських композиторів	Ніжин	Чернігівська
305	Конкурс-фестиваль творчої молоді «Бієнале сучасного мистецтва»	Київ	Київська
306	Всеукраїнський фестиваль творчості осіб з обмеженими фізичними можливостями «Барви життя»	Київ	Київська
307	Міжнародний фестиваль «Мистецтво без кордонів»	Вінниця	Вінницька
308	«Майбутнє країни»	Маріуполь	Донецька
309	Міжнародний фестиваль дитячої творчості, телебачення та преси «Золота осінь Славутича»	Славутич	Київська
310	Міжнародний фестиваль «ФЕСТ ЧОРНОБИЛЬ RENAISSANCE»	с. Прибірськ	Київська
311	Міжнародний туристично-мистецький фестиваль для молоді «Свіжий вітер»	сmt. Затока	Одеська
312	Міжнародний фестиваль дитячої творчості «Дунай – ріка дружби»	Ізмаїл	Одеська
313	«Зоряний портал»	Змінюється	Донецька
314	Міжнародний Арт-фестиваль «Новорічна феєрія»	Ізмаїл	Одеська
315	Міжнародний фестиваль болгарської культури «Българи да се останем»	Рені	Одеська
316	Міжнародний фестиваль національних культур «Букова віть»	Чернівці	Чернівецька
317	Центрально-Український музейно-туристичний фестиваль	Кропивницький	Кіровоградська
ЕТНО			
318	Фестиваль Писанки	Львів	Львівська
319	Маланка-Фест	Чернівці	Чернівецька
320	Етнографічний фестиваль гончарства	с. Опішня	Полтавська
321	Лемківська ватра	с. Кострино	Закарпатська
322	Всеукраїнський еколого-етнографічний «Фестиваль гір»	с. Заросляк	Івано-Франківська
323	Петрівський ярмарок	Чернівці	Чернівецька
324	Сорочинський ярмарок	с. Великі Сорочинці	Полтавська
325	Берегфест	Берегове	Закарпатська
326	День Св. Мартина	Мукачеве	Закарпатська
327	Спалах Різдвяної зірки	Львів	Львівська
328	Фестиваль вишиванки	Одеса	Одеська
329	Дзвони Лемківщини	Монастирська	Тернопільська
330	Жнива	Київ	Київська

331	Етновир	Львів	Львівська
Продовження таблиці А			
332	Фестиваль ляльок «Київська казка»	Київ	Київська
333	Ліс Рук	Ірпінь	Київська
334	Східницьке Літо	Східниця	Львівська
335	Трипільське коло	Ржищів	Київська
336	Yota-fest	Казантип	Крим
337	Купальські роси	с. Немиринці	Житомирська
338	Фестиваль українського бойового звичаю «Гайдамака»	Київ	Київська
339	Львів — столиця ремесел	Львів	Львівська
340	Всеукраїнський фестиваль вишитих рушників	Луцьк	Волинська
341	Всеукраїнський фестиваль національної вишивки	Тернопіль	Тернопільська
342	Святосніг	Львів	Львівська
343	Всеукраїнський фестиваль ковальського мистецтва «Залізний Лев»	Львів	Львівська
344	Поліське Літо	Луцьк	Волинська
345	Печенізьке Поле	Печеніги	Харківська
346	Всеукраїнський фестиваль грецької культури «Мега Йорти»	Змінюється	Донецька
347	Всеукраїнський фестиваль «Рушники мого краю»	Андрушівка	Житомирська
348	Міжнародний гуцульський фестиваль	Косів	Івано-Франківська
349	Країна Мрій	Київ	Київська
350	Бойківські Фестини	Турка	Львівська
351	Рурисько	Бережани	Тернопільська
352	ВІО Кобеляки	Кобеляки	Полтавська
353	Поліське коло	Чернігів	Чернігівська
354	Фестиваль культур народів світу	Свірж	Львівська
355	Підкамінь	Підкамінь	Львівська
356	МАЗЕПА-ФЕСТ	Полтава	Полтавська
357	День Батьра	Львів	Львівська
358	Porto-Franko	Івано-Франківськ	Івано-Франківська
359	Міжнародний фестиваль українського фольклору «Берегиня»	Луцьк	Волинська
360	Всеукраїнський фестиваль гончарного мистецтва «Гончарі на Хортиці»	Запоріжжя	Запорізька
361	Всеукраїнський козацький фестиваль «Покрова на Хортиці»	о. Хортиця	Запорізька
362	Дитячий міжнародний фестиваль «Орлятко збирає друзів»	Дніпро	Дніпропетровська
363	Всеукраїнський фестиваль молдавської культури «Дністровська хвиля»	Одеса	Одеська
364	Всеукраїнський етно-рок фестиваль «Мазепа-фест»	Полтава	Полтавська
365	Міжнародний фестиваль етнічних театрів національних меншин України, країн СНД та	Мукачево	Закарпатська

Карпатського єврорегіону «ЕТНО-ДІА-СФЕРА»			
Продовження таблиці А			
366	Міжнародний фольклорний фестиваль «Коломийка»	с. Королівка	Івано-Франківська
367	Всеукраїнський молодіжний історико-етнографічний фестиваль «Богуслав»	Богуслав	Київська
368	Всеукраїнський фестиваль сільської молоді «Купальська феєрія»	с. Чагарі	Тернопільська
369	Всеукраїнський фестиваль майстрів народної творчості «Переяславський ярмарок»	Переяслав-Хмельницький	Київська
370	Всеукраїнський фестиваль чорнобрівців	Золотоноша	Черкаська
371	Міжнародний фольклорний фестиваль етнографічних регіонів України «Родослав»	Івано-Франківськ	Івано-Франківська
372	Фестиваль української середньовічної культури «Тустань»	с. Урич	Львівська
373	Фестиваль «Всесвітні Бойківські Фестини»	с. Явора	Львівська
374	Фестиваль «Світовий конгрес бойків»	Турка	Львівська
375	Фольклорний фестиваль «Розточчя»	Жовква	Львівська
376	Фестиваль української слави «Кульчиці Фест»	Кульчиці	Львівська
377	Міжнародний етно-еко фестиваль «Кодима-фест»	с. Івашків	Одеська
378	Міжнародний фестиваль української культури «Відчуйте серцем Україну!»	Рені	Одеська
379	Міжнародний фестиваль гагаузької культури	Одеса	Одеська
380	Міжнародний фольклорний фестиваль «Калинове літо на Дніпрі»	Горішні	Полтавська
381	Міжнародний фестиваль-конкурс дитячого фольклору «Котилася торба...»	Дубно	Полтавська
382	Всеукраїнський сільський фестиваль народної творчості «Катеринина пісня», присвячений пам'яті народного художника України К.В. Білокур	с. Богданівка	Київська
383	Всеукраїнський фестиваль «Відродження українського села, його духовності і культури»	с. Піски	Чернігівська
384	Всеукраїнський літературно-мистецький фестиваль «Седнівська осінь»	сmt. Седнів	Чернігівська
385	Всеукраїнське літературно-мистецьке свято «Качанівські музи»	с. Качанівка	Чернігівська
386	Всеукраїнський сільський фестиваль мистецтв «Боромля»	Тростянецький р-н	Сумська
387	Міжнародний фестиваль традиційної культури «Покуть»	Харків	Харківська
388	Міжнародний фольклорний фестиваль «Буковинські зустрічі»	Чернівці	Чернівецька
389	Чернігівський історичний фестиваль	Чернігів	Чернігівська
390	Фестиваль «Мама Африка»	Батуринська ОТГ	Чернігівська

391	Фестиваль «Хліб своїми руками»	Батуринська ОТГ	Чернігівська
Закінчення таблиці			
392	Всеукраїнський фестиваль-конкурс народної творчості «Барвистий віночок»	Дніпро	Дніпропетровська
393	Відкритий фестиваль традиційної слов'янської культури та бойових єдиноборств «Київська Русь»	смт Любеч	Чернігівська
394	Всеукраїнський фестиваль-конкурс автентичних колективів на приз Гната Танцюри	Вінниця	Вінницька
395	Всеукраїнський фестиваль військово-історичної реконструкції «Жива історія: Вінниччина у роки Другої світової війни»	смт. Стрижавка	Вінницька
396	Всеукраїнський історико-культурологічний фестиваль «Мамай-fest»	Кам'янське	Дніпропетровська
397	Всеукраїнський фестиваль народної творчості «Червона калина»	Кривий Ріг	Дніпропетровська
398	«Гомін Лемківщини»	с. Зимна Вода	Львівська
399	Всеукраїнський казково-зимовий благодійний фестиваль-конкурс краси, творчості й таланту «Княжна Київської Русі»	Чернігів	Чернігівська
400	«Зашків – Земля Героїв»	Зашків	Львівська
401	Міжнародний літературно-мистецький фестиваль «Кролевецькі рушники»	Кролевець	Сумська

Гастрономічні фестивалі в Україні

Таблиця Б

1	Назва фестивалю	Місце проведення
2	«Фестиваль пива»	м. Львів, Львівська область
3	"На каву до Львова"	м. Львів, Львівська область
4	Національне свято шоколаду	м. Львів, Львівська область
5	"Свято сиру і вина"	м. Львів, Львівська область
6	Фестиваль Глінтвейну	м. Львів, Львівська область
7	«Lutsk Food Fest»	м. Луцьк, Волинська область
8	«З любов'ю до ... сала»	м. Луцьк, Волинська область
9	«Фестиваль національної кухні»	м. Луцьк, Волинська область
10	Всеукраїнський фестиваль вареників	м. Яремче, Закарпатська область
11	Фестиваль вина і меду «Сонячний напій»	м. Ужгород, Закарпатська область
12	Фестиваль голубців	с. Великий Бичків, Закарпатська область
13	«Борщ Фест»	с. Чубинське, Київська область
14	Фестиваль солодошів «SWEETs Fest»	м. Київ, Київська область
15	«Вулична їжа»	м. Київ, Київська область
16	Фестиваль односолодових віскі «Whisky Dram»	м. Київ, Київська область
17	Фестиваль українського крафтового пива «Craft Beer Fest!»	м. Київ, Київська область
18	«Вареник і капуста-fest»	м. Збараж, Тернопільська область
19	«Галицька дефіляда»	м. Тернопіль, Тернопільська область
20	Фестиваль коропа «Коропфест»	м. Коропці, Тернопільська область
21	«Борщ'їв»	м. Борщів, Тернопільська область
22	«Його величність, Ніжинський огірок»	м. Ніжин, Чернігівська область
23	«40-Ух»	м. Чернігів, Чернігівська область
24	Фестиваль хліба «Хліб своїми руками»	с. Мистецький хутір, Чернігівська область
25	«Дерун-фест»	м. Чернігів, Чернігівська область
26	«Проскурівські смаколики»	м. Хмельницький, Хмельницька область
27	Міжнародний фестиваль дерунів	м. Коростень, Житомирська область
28	«Галушка Fest»	м. Полтава, Полтавська область
29	Фестиваль полуниці	м. Кременчук, Полтавська область
30	«Свято Полтавської галушки»	м. Полтава, Полтавська область
31	«Пливе щука з Кременчука»	с. Білецьківка, Полтавська область
32	«Свято миргородської свині»	м. Миргород, Полтавська область
33	«Городской Picnik»	м. Харків, Харківська область
34	«Галушки»	с. Гречане, Дніпропетровська область

Продовження таблиці Б

35	Фестиваль кулішу «Смачна традиція козацтва»	с. Старі Кодаци, Дніпропетровська область
36	Фестиваль закруток «Нас не подолати»	м. Запоріжжя, Запорізька область
37	«Український кавун – солодке диво»	м. Гола Пристань, Херсонська область
38	«Тышо-Тышо FEST»	м. Херсон, Херсонська область
39	Фестиваль полуниці	с. Миронівка, Кіровоградська область
40	День бджоляра	с. Виноградівка, Кіровоградська область
41	«Станиславівська мармуляда»	м. Івано-Франківськ, Івано-Франківська область
42	Берлибашський банош	с. Костилівка, Закарпатська область
43	Масляна	м. Чернігів, Чернігівська область
44	Тбилисоба	м. Київ, Київська область
45	Фестиваль поп-арт ресторанів	м. Київ, Київська область
46	Фестиваль угорської юшки	м. Велика Бигань, Закарпатська область
47	Медовий Спас	м. Коломия, Івано-Франківська область
48	Золотий Гуляш	с. Яноші, Закарпатська область
49	Гуцульська бринза	м. Рахів, Закарпатська область
50	Масляний вернісаж	м. Переяслав-Хмельницький, Київська область
51	Свято пива	м. Львів, Львівська область
52	Великий фестиваль пива	м. Київ, Київська область
53	BrovarFest	м. Бровари, Київська область
54	SeptemberFEST	м. Київ, Київська область
55	Фестиваль 1715	м. Львів, Львівська область
56	Верховинська яфина	с. Гукливе, Закарпатська область
57	На каву до Львова	м. Львів, Львівська область
58	Конкурс гентешів	с. Геча, Закарпатська область
59	«Гарбузова осінь»	м. Жовква, Львівська область
60	Біле Вино	м. Берегове, Закарпатська область
61	Свято молодого вина Божоле	м. Ужгород, Закарпатська область
62	Фестиваль меду і вина	м. Ужгород, Закарпатська область
63	Угочанська лоза	м. Виноградів, Закарпатська область
64	Червоне вино	м. Мукачеве, Закарпатська область
65	Міжнародний фестиваль вина «SĂRBĂTOAREA VINULUI»	с. Долинське, Одеська область
66	Свято Хліба	м. Львів, Львівська область
67	Гуцульська ріпа	м. Рахів, Закарпатська область
68	Смачний Спас	с. Спас, Івано-Франківська область
69	Фестиваль риплянки	м. Колочава, Закарпатська область
70	Фестиваль Піци	м. Львів, Львівська область
71	Свято Леквару	с. Геча, Закарпатська область

Гастрономічна карта України

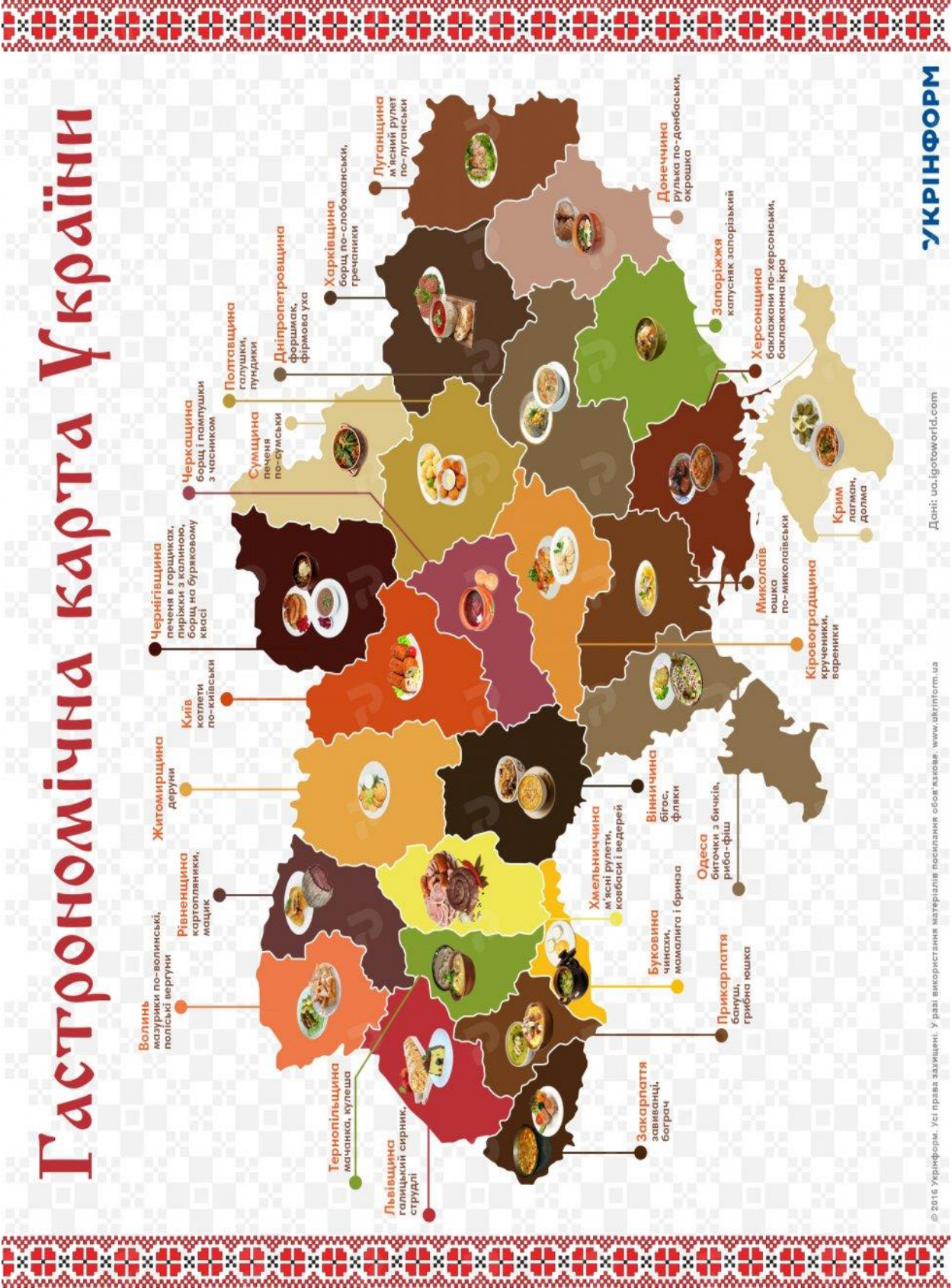

Рис. В

Рис. Г.1

Рис. Г.2

Рис. Г.3

Рис. Г.4

Рис. Г.5

Рис. Г.6

Рис. Г.8

Рис. Г.9

Рис. Г.7

Рис. Г.10

Рис. Г.11

Рис. Г.12

Рис. Д.1

Рис. Д.6

Рис. Д.2

Рис. Д.7

Рис. Д.3

Рис. Д.8

Рис. Д.4

Рис. Д.9

Рис. Д.5

Рис. Д.10